

ШЫН

1961 ч.
НОВАБРЬ
3
ПЯТНИЦА
№ 264—265
(5054—5055).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Өртээ 4 көп.

СЭКП-ниң Программаның дугайында эш Н. С. Хрущевтуң илеткелин дыңнап, Төп Комитеттин кири-
гени Программа төлөвилелин чугаалажып көргөш.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездинин доктаадыры болза:
Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Программанын хүлээп алыр.

Программаның дугайында СЭКП-ниң XXII съездинин Резолюциязы (1961 чылдың октябрь 31-де бир үн-биле хүлээп алган)

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

К И Р И Л Д Е

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы кижиги төрөлгөтөннүң төөгүзүндө чаа үе-чаданы—капитализмниң буурап дүжөриниң болгаш коммунизмниң бадыткаттынып тургустунарнын үе-чаданы ажиткан. Социализм Советтер шитирлиги тиилелгелерин чедип алган, чүс-чүс миллион кижилерниң практиктик херээ, бүгү делегейди ажалчын ангызының революшчу шимчээшкининиң тугу болу берген.

Чүс ажыг чыл мурнунда «Коммунистиг партияның манифестинге» пролетариаттын улуг башкылары Карл Маркс болгаш Фридрих Энгельс: «Европаны призрак — коммунизмниң призрагы эргип чоруп турар» деп бижээнер. Бүгү чурттарнын пролетариаттынын эресмаадырлыгы болгаш кызыгаар чок дидим демисели кижиги төрөлгөтөннү коммунизмге чокушталган. Коммунизмниң идеалдарына сорук кирген баштай он-он болгаш чүс-чүс, ооң соонда муң-муң болгаш миллион-миллион кижилер эрги ёзу-төрени чаа шаап кирипкен. Париж Коммуназы, Октябрь революциязы, Кыдатка болгаш Европаның база Азияны өске-даа элзэн хөй чурттарына социалистиг революциялар — коммунизмниң тиилелгези дээш делегейниң ажалчын ангызының маадырлыгы тулчушкуннарнын төөгүлүгү эң чугула чадалары бо-дур. Шаанда чүгө күзөл-бодал бооп турган коммунизм амгы үениң эң улуг күжү, чөп бөмбүрээниң кайгамчык улуг делегейинде тургустунуп турар нийти-лел болу бээриниң мурнунда чонун аас-кежиги дээш делегейниң ханы төгүлгөн аажок улуг оруу, алдарлыг тиилелгелерин болгаш тур аштырышкынарнын оруу эрттинген.

Делегейин революшчугу шимчээшкининиң төвү XX чүс чылдың эгезинде Россияга шилчип келген. Владимир Ильич Ленин баштаан большевиктер партиязының удуртулгазы-биле Россияның маадырлыг ажалчын ангызы ол шимчээшкининиң авангарды апарган. Коммунистиг партия социалистиг революцияның сорук кириктичи болгаш баштыкчызы, ажалчыннарнын болгаш тараачыннарнын төөгүдө бир дугаар күрүнениниң организаакчызы болгаш удурткучузу болу берген. Алдарды мөңгө чурттаар бүгү делегейниң ажалчы чоннарнын улуг башкызы Ленинниң чырыкчылыгы гений кижиги төрөлгөтөнгө коммунизмге орукту чырыдып турар.

Политиктиг демиселдиң ареназынче үнгөш, коммунистерниң ленинчи партиязы делегейниң кырынга революшчу марксизмниң тугун бедик көдүргөн. Марксизм-ленинизм нийтиледдиң революшчугу чаартылгазының идея талазы-биле күчүлүгү чеспээ апарган. Маркс — Энгельс — Ленинниң өөредияни удуртулга болдурбушаан, партия хөгжүлдеңиң төөгүлүгү үе-чада бурзунда бодунуң Программаларына эртем ёзугаар чогаадып бижиттинген сорулгаларны шиттирлеп турган.

1903 чылда II съездининге баштайгы Программаны хүлээп ап тура, большевикчи партия кызыгаар чок хаанның эрге-ёзуну, а ооң соонда—буржуаз тургузугну дүжүрер болгаш пролетариаттын диктатуразын тургузар дээш демиселе Россияның ажалчын ангызын, бүгү ажалчы чоннарнын кыйгырып турган. 1917 чылдың февральда хаанның ёзу-чурумну дүжүргөн. 1917 чылдың октябрьда пролетар революциязы чонун көөр хөңү чогу капиталистиг тургузугну узуткан. Социализмниң чурту төөгүдө бир-ле дугаар төртүткөн. Чаа ёзу-төрени тургузары эгезлэн.

Партияның бирги Программаны күөсеттинген. 1919 чылда VIII съездининге шиди Программанын хүлээп ап тура, партия социалистиг нийтиледди тургузарын сорулгаларны идип үндүргөн. Шинчилетинмезин оруктар-биле чоруп, бергелерин болгаш качыгаалдарын алып эрттишаан, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле совет улус Ленинниң ажалдап кылганы социализмни тургузарының планын амдыралга боттаандырган. Совет Эвилелинге социализм бүрүнү-биле болгаш туюлгуча чедир тиилзэн.

Партияның ийги Программаның база-ла күөсеттинген. Совет улустун кылган кайгамчык улуг революшчу маадырлыгы чоруу бүгү чурттарнын болгаш диктерниң улус массаларын хайныктырган болгаш сорук кирген. Арылгачы өндүр улуг чайнык, кижиги төрөлгөтөннүң чазыңкы демдээ болуп, делегей кырынга димиреп үнгөн. Европаның болгаш Азияның чурттарына болулаан социалистиг революциялар делегейниң социалистиг системанын тургускан. Национал-хосталгалыг революциялар күчүлүгү чалгы империализмниң колониалдыг системаны ширбий шаап чок кылып турар.

Кижиги төрөлгөтөннүң үштүң бир кезээ эртемниг коммунизмниң тугунун адаа-биле чаа амдыралды тургузуп турар. Капитализмниң дарлазыдан уштуруп алган ажалчын ангының баштайгы отрядтары амгы талазы-биле боттарының акы-дүмаларының чаа-чаа отрядтарының тиилелгезин чийгедип турар. Социализмниң делегей алгып, капитализмниң делегейи чырылып турар. Чер болганга-ла капитализмниң социализмниң солуруу чайлаш чок. Нийтиледди хөгжүлдеңиниң боттуг дүрүмүндүгү-дүр. Аштырбас хосталгалыг чорудулганы империализм доктаадып күш четпес.

БИРГИ КЕЗЭЭ

КАПИТАЛИЗМДЕН СОЦИАЛИЗМГЕ ШИЛЧИРИ—КИЖИ ТӨРӨЛГӨТӨННИҢ ХӨГЖҮЛДЕЗИНИҢ ОРУУ

I. Капитализмден социализмге шилчириң төөгү талазы-биле чайлаш чогу

Капитализмден социализмге кижиги төрөлгөтөннүң октябрь революциязын эгезлени бүгү делегейге төөгүлүгү эрилдиз — нийтиледди хөгжүлдеңиниң дүрүм ёзугаар түңиелди. Нийтиледди хөгжүлдеңиниң боттуг дүрүмнерин ажиткаш, марксизм-ленинизм капитализмниң шынары болуп турар чөрдүлзөлерни, оларнын революшчугу буза төвишкининиң болгаш нийтиледди коммунизмге шилчириңиң чайлаш чогу көргүскөн.

Капитализм — сөөлү мөлчүкчү тургузуг. Бүдүрүкчү күштерини кайгамчык хөгжүткөш, капитализм ооң сөөлүдө нийтиледди депшилгезиниң оруунга аажок улуг моондак болу берген. Бир-тээ XX чүс чыл — бүдүрүкчү күштериниң эң дүргөн өзүлдеңин болгаш эртемниң хөгжүлдеңиниң чүс чылы—чүс-чүс миллион кижилерниң чедимек түрөгү чоруун ам-даа узуткаваан, материалдык болгаш угаан-бодалдык чаагай чүүлдериниң элбекшилин «Чер кырында бүгү-ле кижилерге бербээ болганда, ачаа чүгө капитализм буруулуг. Бүдүрүкчү күштер-биле бүдүрүлгө харылааларының аразында күштөлип турар чөрдүлзө-үскүлөжишкин капитализмниң өйүн эртир ирий берген камгалал шывын буза шавар, кижиниң тургусканы күчүлүгү бүдүрүкчү күштерини хостар болгаш оларны бүгү нийтиледди чаагай чоруунга ажыглаар сорулганы кижиги төрөлгөтөннүң мурнууга күштүү-биле тургузуп турар.

Капитализмдин мөңгөчөдөрүнүн болгаш төпчүдөрүнүн чорудулгазы хостуг адаан-демиселди узуткавышаан, XX чүс чылдың эгезинде бүгү экономиктиг амдыралга шиттирлиги салдарлыг болган капитализмниң күчүлүгү монополистиг эвилелери — синдикаттарны, картелдерни, трестерни тургузарына, банк капиталын канчаар-даа аажок улуг мөңгөжишкининиң үлөтүр капиталы-биле каттыштарына болгаш өске чурттарже капиталы сөөртүп үндүрерин күштөлдөрүнине чедирген. Капиталистиг күрүнелериниң хөй-хөй бөлүктөрүн хаара тутушаан, трестер эң бай чурттарнын аразына девискээр талазы-биле мурнунда-ла үлөттинген делегейни экономика талазы-биле хуваажырын эгелей бергенер. Капитализм бодунуң сөөлүгү чадазынче — монополистиг капитализмниң, империализмниң чадазынче кирген.

Бүгү чер бөмбүрээниң капитализмниң кире-чегезинде чоорту нептерээшкининиң үези шураашкын хевирлиг, халаптыг хөгжүлдө-биле солчу берген, ол чорук капитализмниң бүгү-ле — экономика, политика, амгы болгаш национал талазы-биле — чөрдүлзөлериниң мурнунда каян-даа көзүлбээн өзүлдеңин болгаш чидигленишкинин өскүткөн. Сайгарылганы рыноктары дээш, капитал кирер черлер дээш, чиг-эт болгаш ажалчын күжү дээш, делегейге тергидил дээш империалистиг күрүнелерниң демисели каянганзындан-даа артык чидигленген. Империализмниң бүрүн тергиделиниң үезинде ол демисел хоозурадыкчы дайынарга чайлаш чок чедирип турган.

Империализм дээрге, ирп база өлүп бар чыдар капитализм, социалистиг революцияның бүдүрүзү-дүр. Делегейниң капиталистиг системаны нийтизи-биле пролетариаттын социал революциязын болдурар чыгай берген.

Бичаарга, делегей капитализмниң черле келдери

II. Октябрь революциязының болгаш ССРЭ-ге социализмниң тиилелгезиниң бүгү делегейге төөгүлүгү ужур-дузасы

Байырының, немелде үенин шингээдириниң бүдүрүлгези болуп капиталистиг улуг бүдүрүлгениң хөгжүлдээ үүрмек тускайлаң бүдүрүкчүлөри кызып үндүренинге, капиталдан оларнын аар-берге хамаарылгалы болурунга чедирип турар. Херээжериниң болгаш бичин уругларның күш-ажылы капитализм үлүү-

Делегейниң революшчугу чаартылгазының шимчедир кол күжү — эң-не туруштуг революшчу амгы, ажалчын амгы. Амгылар тулчушкундары чоруп турда ол организаактынып, бодунуң профвиелдерин болгаш политиктиг партияларын тургузуп, капитализмге удур экономиктиг, политиктиг болгаш төбөртиктиг демиселди чорудуп турар. Эрги нийтиледди чаартыкчызын болгаш чаа тургузугну тургузукчузунуң төөгүлүгү хүлээлгезин боттадырбушаан, ажалчын амгы чүгө бодунуң амгы талазы-биле эрге-ажыктарының эвес, харын база бүгү ажалчы чоннарнын эрге-ажыктарының илердикчи болу бээр. Бичангаш ажалчын амгы капитализмге удур

Делегейниң эң улуг чурттарының бирээзи болуп Россия империализмниң фронтунун үзе шалкаш, Улуг Октябрь пролетариат диктатуразын доктаадып тургускан, чаа хевирниң күрүнени — Совет социалистиг күрүнени, чаа хевирниң демократиязын — ажалчы чоннарнын демократиязын тургускан.

Дайынлаң Россияны адырган, мөлчүкчү амгыларның таарыштырганы национал бууралаан чуртту камгалап алган, даштык капиталды кудландышкынының кыжанындан Россияның улустарын чайлаткан.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

(Уланчызы).

нализастан. Совет эрге-чагырга помешиктерин чер ээлейин узуткан болгаш тараачынарнын чер дугайында чүс-чүс чылдарда күзелин боттандырган.

Октябрь революциясы национал дарлалдын кичизин үзе шалкан, нацияларнын тускайларына чедир бот шитпирленер эргезин чарлаан болгаш хандырган. Революция болза мөлчүкчүлерини ызыгуур болгаш аягы талазы-биле артык эргелеринден чүнү-даа арттырбаан. Революция херэженинни төөгүде бир-ле дугаарында хостаан болгаш эр кижилер-биле ден эргелерин оларга тывыскаан.

Россияга өскөзөн социалистиг революция делегей капитализминин бүгү туржун үндесинге чедир силгез; делегей уаурланмышк ийи система кылдыр чарлы берген.

Тайбыннын улуг кыйгырын инди үндүргөн болгаш улустар база чурттар аразынын харылзааларына чаа принциптерин боттандырып турар апарган күрүнө делегей ареназына бир-ле дугаар тытпыл келген. Эжелекчи дайыннарга удур, тайбын болгаш улустарнын айыыл чок чоруу дээш бодунуң демиселинге кижилер төрөлгетин ийегелдеп чөленишти тып алган.

Октябрь революциясы чуртту социализминин оруунче кийрген. Совет улустун эртер ужурулу оруу берге болгаш шитпирлеттинген турган. Эрги делегейини реаксылык күштери Совет эрге-чагырганы өзүп быжыккалакта боой туудул каар дээш бүгү-ле чүүлери кылып турганнар. Интервенцияны болгаш хамааты дайынны, экономиктиг блокаданы болгаш ажал-агыи үрелиншикни, сүдчээлерни болгаш үрөгдөкчи чоруктарны, ажалдан ойталаар болгаш террорлар чоруктарны, өске-даа хөй-хөй шылгалдаларны Советтерини анык Республиказы чурттап эрттирер ужурга таварышкан. Чуртту социализм экономика, техника болгаш культура талазы-биле хожу-даггай чоруу социализминин тургузушкунун келерге бергелдин турган. Күрүнени эргелеп баштаарынын мергилдерин болгаш чаа нитилелди тургузарынын дуржулгазы тилгез ажалчындарда болгаш тараачындарда чок турган. ССРЭ болза барык-ла үжөн чылдар иштинде делегейге кара чангыс социалистиг күрүнө болуп, капиталистиг өжөөтөн хүрээлешкинини кадыг-дошкун халаашкынарны таварып турган чорук социализм тургузушкунун бергелешкинини оюн-от катан улгаттырып турган. Ол бүгүнүң ужурунда капитализмден социализмге шилчилге үезинде аягы демисели чиди характерлиг болуп турган.

Россия социалистиг революцияны өскөдүптер хире кылдыр ам-даа сайыраваан, социализм чангыс чуртка тургустунмас чүве деп, ленинизмни дайыннары бадтыккап турганнар. Бичаала-даа ленинизмниң дайыннары бужар-багы-биле буурап дүшкен.

Партиядан болгаш ажалчынын аягыдан мерген, өттүр көөр политика негеттинип турган, чайгылыш дивес быжы туруштук болгаш организастык чорук, бодунуң күштеринге, улустун күштеринге быжык бүзүрел негеттинип турган. Делегейини нарын байдалдарынын үезинде, үлетпүр баазасы кошкак, экономиказы дайында канчаар-даа аажок үрөлген, үүрмек бараанын бүдүрүлгө колдаан чуртка социализм тургузушкунун шын угланышыкынын салыры болгаш оон тилгелгезин хандылары эрге-жог чугула турган.

Партия ол төөгүлүг соруланы кууседип шыдаач. Ленинини удуртулгазы-биле партия чуртту үндесини-биле наартырынын планын, социализмин тургузарынын планын ажалдап кылган. Капитализмден социализмге шилчилгезин бүгү үезинде пролетар күрүненин политиказы Ленин эртем өзү-биле ханы үндөзүлгөн. Социализм тилгез кылдыр тургускан чаа экономика политиказын (чеп) Ленин ажалдап кылган. Чуртту индустриализастаары, көдээ ажал-агыи кооперастаары, культура революциясы—социалистиг нитилелди тургузарынын ленинини планынын кол-кол венелерин ындыг турган.

Бүзүрестерге болгаш дүжүп берикчилерге удур, троцкистерге, барыны үзелдиг оппортунистерге, национал-чайгылчактарга болгаш өске-даа өжөөжини бөлүктерге удур чиди демисегин тургаш, партия ол планы камгалап алган. Ленинини баш удур айткан чүүлдерин амыдыралга боттандырып дээш демиселче бүгү совет улусту партия көдүрүп үндүргөн.

Бичаарада айтырып мынчаар тургустуруп турган: чок-ла болза өлүр, чок-ла болза байгы-ла күш-биле бурун-гаар чүткүр болгаш капиталистиг чурттарны экономика талазы-биле чедер.

Совет чурт хамыктын мурнуна индустриализастаарынын сорулганын шитпирлээр ужурулу турган. Төгүлүг эи-не кыска хуусаада, дашкаартан дузаламчы чокка, Совет Эвилели амгы үениң улуг үлетпүрүн тургузуп алган. Үш беш чылдар планнарын (1929—1941 чылдар) күүсеткенин түнелинде-ле Совет Эвилели күчүлү индустриалдык күрүнө болу берген, капиталистиг чурттардан экономика талазы-биле бүрүн хамаарышпас болу чорукту чедип алган. Совет күрүнениң камгалаар аргалы хемчээ чок өскөн. ССРЭ-ни индустриализастаары — чуртту хожуулашкындан үндүр тирттар дээш күштерин-даа, хөргилдерин-даа харамнамай, качыгдал-когаралдарга уткуи меделдин-биле чоруп турган ажалчынын аягынын, бүгү улустун улуг мадырыне чоруу болган.

ССРЭ ышкаш ындыг чуртка социализминин салым-чолу эң берге айтырыгы шитпирлээрден — үүрмек быдаргай тараачын ажал-агыи социалистиг кооперастаашкынын оруунче шилчилдеринден улуу-биле хамааржыр турган. Партиянын удуртулгазы-биле, ажалчынын аягынын бүгү талады дузаламчызы болгаш деткинчи-биле тараачынар социализминин оруунче кирген. Миллион-миллион үүрмек хуу ажал-агыи колхозтарга эки-туразы-биле каттышкан. Совет күрүнө ажал-агыиларынын (совхозтарын) болгаш машина-трактор станцияларынын (МТС-терин) калбак четкизи тургустунган. Совет көдөзүн социалистиг улуг ажал-агыи шилчезини экономиказы харылзааларга, тараачынарнын амыдыралынын бүгү хевирлеринге улуг революция болган. Коллективизация көдөзүн кулак кулданыгдан, аягыларга чарлырдан, хоозуралдан болгаш аш-түрөңг чоруктан кезээде чарып алган. Уе-шагдан бээр туруп келген тараачын айтырыгы лениниң кооператив планына үндөзүлгөүлүг шын шитпирлеттинген.

Социализмин тургузар чорук эң калбак улус массаларын культуразын көдүрерин негеп турган. Ол сорулга база-ла чединшикин шитпирлеттинген. Чуртка культура революциясы боттандыган. Ол революция күш-ажылчы массалары угаан-бодалдын кулданыгдан болгаш карангы-бүдүлүк чоруктан адырган, кижилер төрөлгетин чымылдыртыгы культураның байлактарыне оларга орутку ажиткан. Чонунуң хөй нуруузу бижи билбес чораз чурт эртемни болгаш техниканың бедиктерине аажок улуг ужудушкуну боттандырган.

Чайлаш чок болурун Маркстың болгаш Энгельстың эртем өзү-биле баш удур чугаалааны социализм, тургузарынын планын Ленинини айтканы социализм Совет Эвилелинде херек кижинде боттуе чүлү болу берген.

Социализм бүдүрүлгенин чепсек-херекселдеринге хуу өчүнүң тергилдешкинин, өжөөнөшкөк аягыларга нитилелди чарлырын ол үнер дөзүн каян-даа турбас кылдыр узуткан. Нитилелди быжык экономиктиг үндесин болза бүдүрүлгенин чепсек-херекселдеринге социалистиг өңү болу берген. Бүдүрүкчү күштерин хөгжүлдөзүнө кызыгаар чок делгемнер ажиттырган.

Социализм улуг социал айтырыгы шитпирлээр—мөлчүкчү аягыларны болгаш кижини кижилер чорукту төрдүп турар чылдагааннары узуткан. ССРЭ-де найырадыг ийи аягылар — ажалчыны аягы болгаш тараачынар аркан. Бичаарага ол аягылар боттары база-ла өскерилген. Социалистиг өчүнүң ийи хевирлерини нити байдалды ажалчыны аягыны болгаш колхозчу тараачынарны чокчулаштырган, оларнын эвилелин быжылган, оларнын найыралын бузулбас кылган. Улустун иштинден үнөп болгаш социализмге бердин чач интеллигенция өскөн. Хоорай биле көдөзүн аразына, угаан ажалы биле күш-ажылынын аразына мурнуна турган дүүшпес чорук узуткаттыган. Ажалчыныннары, тараачыныннары, интеллигенциянын үндесин эрге-ажыктарынын нити болганын чаазазын үндөзүлгөүлүг совет улустун социал-политиктиг болгаш идеялиг бузулбас чангыс өви тургустунган.

Совет чуртка социализминин «Кижилер үндөзүн — шыдаар шаа-биле, кижилер үндөзүн — кылган шаа-биле» деп принципи амыдыралга боттандыган. Ол принцип күш-ажылдын түнелдерин нитилелди кижигүнеринин материалдыг сонургалдын хандырып, хуузуңуң болгаш нитинин эрге-ажыктарын эң дээр дүштүрер арганы берип турар болгаш күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгү бедилеринге, экономиканы болгаш улустун чаагай байдалын көдүреринге күчүлүг инди болуп турар. Мөлчүкчүлөргө эвес, а боттарына, боттарынын нитилелинге ажалдап турар деп чүвени ажалчы чоннарын меделер билпүр чоруу күш-ажылчы сорукуг көдүрүлүшкүнү, чаартыкчы чорукту, чогадыкчы инцидентиваны, массалыг социалистиг чарышты төртүндүрүп турар. Социализм — ажалчы массаларын дириг чогадыкчы чоруу ол. Чаа амыдыралдын тургузушкунуңга улус массаларын ийепкейини өзүп турары — социализм үезиниң дүрүмү болу.

Социализмин эчис сорулгазы — нитилел бүдүрүлгезин үзүктел чокка хөгжүдүрерин болгаш сайыраагай-жыдарынын аргазы-биле улустун өзүп турар материалдыг болгаш культурулу хергелдерин улам долу хандылары болу.

Социалистиг нитилелди бүгү амыдыралы калбак демократияга үндөзүлгөүлүг тургустунуп турган. Советтерини, профессионал эвилелдерин болгаш өске-даа массалык хөй-нити организастарын дамчытыр ажалчы чоннар күрүнени херектерин эргелеп башкаарына, экономика болгаш культура тургузушкунун айтырыгларын шитпирлээрине ийепкейлиг киржи турар. Социалистиг демократизм политиктиг хосталгалары — сөстүң, парлаганын, митингилерин болгаш хуралдарын хостуңу, сонгуур болгаш сонгууар эргени-даа, ол ышкаш социал эргелери—ажылдар, дыштанар, халас өвөрнөр болгаш халас эмнелге хандыргаларын, назылап кыраанда болгаш араанда азы ажалдар аргазын ышкыган таварылгада материалдыг хандырылганы алыр эргени-даа; бүгү расаларын болгаш националдарын хамаатыларынын ден эргезин; күрүнө, ажал-агыи болгаш культура амыдыралынын бүгү адырларына херэженин эр кижилер-биле ден эргелди болурун кирип турар. Социалистиг демократия буржуаз демократияга удурлангыштыр улустун эргелерин чүлге чарлап турар эвес, харын база оларнын боттуг боттанышыкынын магадылап турар. Совет нитилел кижини дээш улуг хостуңу хандырып турар. Ол хостуңу чорукту өзүлүг илэрэшкини — мөлчүгдөлдөн кижини хостааны болу. Эзулуг социал чөптүг чорук хамыктын мурнуна шак ында болуп турар.

Социализм эртемниң чекетелиншиктеринге эи-не таарымчалыг байдалдарны тургускан. Совет эртемниң чедикшиктерин—социалистиг тургузушкуну артык күштүңүнүң чабыннанач илэрэшкини, социализм үезинде эртемниң депшилгезини кызыгаар чок болдунар аргаларынын болгаш оон ролунун өскенин көргүзүп болу. Тилгез социализмин чурту атомнуң энергияны тайбың сорулгаларга ажаллаарынын үезин бир-ле дугаарында ажитканы, октаргай делгеминче орутку бир-ле дугаарында салганы дүрүм өзүгаар болу чүлү болу. Черин болгаш Хунуң кылмыал спутниктери, октаргайын күчүлү ракеталары болгаш планеталар аразына ужугар октаргай корабль-дери, атомнуң электростанциялар, октаргай кораблинге чер бөмбүрээни долгандыр совет кижиниң делегейде баштайгы кайгамчыктыг ужудушкунуңу болза тилеп турар коммунизмниң чогадыкчы күштериниң демдээ, бүгү кижилер төрөлгөтүн чоргааралы болу берген.

Социализмин эң улуг чаалап алышыкыны — национал айтырыгын шитпирлээрин болу. Чүс аягы нациялардыг болгаш улус чоннарыг Совет Эвилели ышкаш ындыг чуртка бо айтыры оңза ужур-дузалыг. Социалистиг нитилелде нацияларнын чүлге политиктиг ден эргезин хандырган, совет национал күрүнө болу чорукту тургускан эвес, харын эрги нитилелден уктап келген экономика болгаш культура талазы-биле оларнын ден эвес чоруу узуткаттыган. Бот-бодунун акы-дунма дузаламчызына, бирги ээлчегде улуг орус улустун дузаламчызына дайнышаан, бүгү совет национал республикалар амгы үени сайыраагай үлетпүрүн, ажалчынын аягынын болгаш интеллигенциянын национал кадрларын боттарында тургускан, национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культураны хөгжүткөнөр. Шаанда хожуулангай чоразан хөй-хөй улустар хөгжүлдүрүлгөүлүг капиталистиг чадазын таварбайн социализмге кирген. Хөй националдыг чангыс аай күрүнөгө — Совет Социалистиг Республикаларын Эвилелинге ден эргелиг улустарнын эки-тура-биле каттышканы болгаш сырый каттыгышыкыны, күрүнө, ажал-агыи болгаш культура тургузушкунуңга оларнын сырый кады ажалдажылгазы, акы-дунма найыралы, оларнын экономиказынын болгаш культуразынын чекетелиншиктерин — лениниң национал политиканын эң чугула түңнели болу.

Нитилелди хөгжүлдөзүнүн чаа оруун туудуп тургузарынын этелекчииниң, пионериниң төөгүлүг ролу совет улуска онаашкан. Ол чорук чаа нитилелди тургузарынын хевирлерин болгаш аргаларын соксаал чокка дилеп, оларны амыдыралдын одунга хынап, онзагай күженишиктерини үндүрерин совет улустан негез. Дөртөн бичиле аягы чылдарын чээрби чыгы хире чылында совет улус бодунуң күжүн империалистиг күрүнелерин халаашкынарны ойтур шаварына болгаш дайыннар үезинде үрөп-талап каапкан улус ажал-агыи катан тургузарына үндүрер ужурга таварышкан. Төгүдө өскүчү үнүп турган бүгү-ле дайыннар эң-не аар-бергези — Ада-чурттуң Улуг дайынын чылдарында совет тургузуңу оңза кадыг-шыгыны хыналдага таварышкан. Ол дайында совет улустун тилгезин, социалистиг нитилелдин бурунгаарлашыкын хөгжүлдөзүн доктадып шыдаар күш делегейде чок дээрзин бадтыккан.

Совет улустун эртен оруунуң кол-кол дуржулгалары

кандыг бооп турарыл?

Улустар социализмин чүлге социалистиг революцияны болгаш пролетарият диктатуразын боттандыраанын түнелинде тургузуп ап болу дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы көргүскөн. Капиталистиг өжөөнүн хүрээлешкини турда Совет Эвилелинге социализм тургузарынын төөгүге хамааржыр тодаргай байдалдары-биле холбашкан чамдык онзагай чүүлдер турзажок, социалистиг революциянын болгаш социалистиг тургузушкунуңуң бүгүдөгө бир дөмей ужур-дузалыг кол-кол принциптерин ол дуржулга бүрүнү-биле бадтыккан.

Кижини кижилер мөлчүрүңү, бүдүрүлгенин анархиялыг байдалын, экономика кризистерин, массаларын ажал чокталдышыкынын болгаш ядаралын узуткап чок кылыр, экономиканы план өзүгаар дүрген темпилер-биле хөгжүдөр болгаш улустун амыдырал-денелин чайгылыш чок бедилерин чүлге социализм хандырып шыдаар дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы бадтыккап көргүскөн.

Чаа нитилелдиң чаякчызы болуру бодунуң төөгүлүг хүрээлгезин ажалчыны аягы пролетар эвес ажалчы массалар-биле, бирги ээлчегде тараачынар-биле быжык эвилели тургускаш, күүседип шыдаар дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы көргүскөн.

Кандыг-даа национал дарлалды узуткаарынын, хосту болгаш ден эргелиг нацияларнын база улустарнын чангыс аай күрүнөгө эки-тура-биле каттыжарынын бүгү-ле болдунар аргаларын болгаш чогуур байдалдарын чүлге социалистиг революциянын тилгезин тургузар дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы көргүскөн.

Нитилелди социалистиг эгелерге чаартырынын кол чепсез социалистиг күрүнө болуру дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы көргүскөн. Социалистиг күрүнө массаларын организастап, сырый каттыштырып, экономиканы болгаш культуру тургузушкунуңуң план өзүгаар удуртурун боттандырып, улустун революсчү чаалап алышыкынын камгалаарын хандырып турар.

Социализм биле тайбың чарылас туудуш дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы көргүскөн. Социализмин күчүзү тайбыннын херээнге бараан бооп турар. Совет Эвилели

III. Социализминин делегей системасы

Совет Эвилели коммунистиг тургузушкунуңуң сорулгаларын чааскаан эвес, а социалистиг чурттарнын акы-дунма өг-бүлөзүндө шитпирлеп турар.

Герман фашизмин болгаш япон милитаризмин делегейиниң ийги дайынын үезинде Совет Эвилелинин шитпирлиг ролу-биле чылча шапкан чорук капиталисттерин болгаш помешиктерин эрге-чагыргазын дүжүр талазы-биле Европанын болгаш Азиянын элээн каш чурттарынын улустарына таарымчалыг байдалды тургускан. Совет Эвилели-биле кады социалистиг лагерин тургускан Албанияны, Болгарияны, Венгрияны, Германияны, Демократтыг Республиканы, Вьетнамны, Демократтыг Республиканы, Кыдаттын, Көрей Улус-Демократтыг Республиканы, Польшаны, Румынияны, Чехословакияны, а оон мурнуна Моол Арат Республиканы улустары социализм тургузушкунуңуң оруунда киргенер. Югославия база-ла социализмин оруунда кирген турган. Ындыг болза-даа Югославияны удуртукчулары боттарынын ревизионист политиказы-биле Югославияны социалистиг лагерге база делегейин коммунистиг шимчээшкинине удур тургускан болгаш югослав улустун революсчү чаалап алышыкынын чидирерин айылыны тургусканнар.

Европаның болгаш Азияны чурттарында социалистиг революциялар империализмин туруштарына күчүлүг чаа согушкуну берген. Кыдатта революциянын тилгезин онза улуг ужур-дузалыг болган. Европаның болгаш Азияны чурттарында революциялар—1917 чылдың Октябрьдын соонда делегей төөгүзүңүң эң улуг болушкуну.

Нитилелди политиктиг организастаанын чаа хевир пролетариат диктатуразынын хевирлериниң бирээзи — улус демократиясы тывылган. Ол болза империализмин кошканын болгаш күштерин денки-гүрүңүн социализмге ажиткыг кылдыр өскерилгенин байдалдарында социалистиг революциянын бир яны хөгжүлдөзүн көргүскөн. Чамдык чурттарнын төөгүлүг болгаш национал онзагай чүүлдер анаа база ол ышкаш илереп көзүлгөн.

Социализмин болгаш коммунизмниң оруу-биле бар чорур унит эрге-ажыктарынын болгаш эчис сорулгаларынын нитилешкээ-биле, делегейин социалистиг эң-сеткил каттыштырылганын сырый харылзаалары-биле каттышкан хосту, бүрүн-эргелиг улустарнын социал, экономиктиг болгаш политиктиг дем каттыштырылганы делегейин социалистиг системасы тургустунган.

Улус демократиязынын чурттарында социалистиг бүдүрүлгө харылзаалары тергилден турар, капитализмин катан тургустууларнын социал-экономиктиг аргалары узуткаттыган. Бүгү чурттарга, оларнын экономиктиг хөгжүлдөзүн денкиленден, девисээриниң хемчээлдеринден болгаш чонунуң саныннан хамаарылга чокка өзүлүг депшилге чүлге социализмин оруктарына хандырыганын туруп болу дээрзин ол күрүнелериниң чедикшиктерини бүрүнү-биле бадтыккан.

Социалистиг лагерин каттышкан күштери империалистиг реакциянын талазында болуру халаашкынарда социалистиг чурт бүрүзүн идегелди магадылап турар. Социалистиг күрүнелерин чангыс аай лагер кылдыр сырый каттышканы, оон быжыгып турар чангыс өви болгаш үзүктел чок өзүп турар күчүзү бүгү системанын иштинге социализмин болгаш коммунизмни бүрүн тилгезин хандырып турар.

Социалистиг системаның чурттары чүс-чүс миллион кижилерин амыдыралын чаартырынын коллективтиг байлак дуржулгазын мөөдөп, нитилелди политика болгаш экономика талазы-биле организастаарынын хевирлеринге хөй чаа-чаа болгаш онзагай чүүлдерин кирген. Ол дуржулга — делегейин революсчү шимчээшкининиң эң үнелиг кежин.

Социалистиг революциянын болгаш социалистиг тургузушкунуңуң чорудугалары, социализмин оруунда кирип турар бүгү чурттарга дүжүп таарышкан кол-кол дүрүм өзүгаар болуру элээн хөй чүүлдер үндөзүлгөүлүг турары практика бадтыккан болгаш бүгү-ле марксисч-лениниң партиялар хүлээп көргөн.

Социализмин делегей системасы — чурттарнын аразында экономиктиг болгаш политиктиг харылзааларнын чаа хевир. Социалистиг чурттар чангыс аай хевирлиг экономика үндесиниң — бүдүрүлгенин чепсек-херекселдеринге нити өчүлүг; чангыс аай хевирлиг күрүнө тургузулуг — ажалчыны аягы баштаан улус эрге-чагырга; марксизм-ленинизм—чангыс аай идеологиялыг; революсчү чаалап алышыкынын болгаш национал хамаарышпас чорукту империалистиг лагерин халаашкынарны камгалаарына нити эрге-ажыктардыг; коммунизм тургузар—чангыс аай эчис сорулга болуу турар. Социал-экономика болгаш политика талазы-биле нитилешкөк бо чорук социалистиг лагерде күрүнелер аразына быжык болгаш найыралдыг харыл-

кажи төрөлгөтүн фашистиг кулданыгдан камгалап алган. Тайбынны камгалап база яны-бүрү социал тургузулуг күрүнелерин тайбын кожа-хөлбө догунаашкынын лениниң принципин амыдыралга чорудуп турар совет күрүнө — империалистиг агрессиянын оруунда күчүлүг моондак бооп турар.

Социалистиг нитилелди тургузарына болгаш хөгжүдөрине Коммунистиг партиянын шитпирлиг ролунуң дугайында марксисч-лениниң өөргидин ССРЭ-ниң дуржулгазы бүрүнү-биле бадтыккан. Ангынын, пролетаржы политиказын чайгылыш чок чорудуп турар, муракчы революсчү теория-биле чепселген болгаш чангыс аай сырый каттышкан, массалар-биле сырый харылзаалыг чүлге ындай партия бүгү улусту организастап база социализмин тилгезинге эдиртип баштап шыдаар.

Марксизм-ленинизмниң принциптеринге, пролетаржы интернационализмин принциптеринге шынчы болуру, оларны амыдыралга тендиш дивес быжык болгаш хажык чокка боттандыры, оларны бүгү-ле кандыг-даа дайыннарда болгаш оппортунистерден камгалаары — социализм тилгезиниң эргежок чугула негелдээ болуру дээрзин ССРЭ-ниң дуржулгазы көргүскөн.

Делегейде эң-не улуг революциянын база хөгжүлдөзүн болгаш чекетелиншиктерин көстүп көрбөзүн бедилер четкен нитилелди социалистиг өзү-биле чаарты тургузарынын практиказы ленинизмниң төөгү талазы-биле шынчы бадтыккан, социал-реформизминин идеологиязына өлүмүг согушкуну таварыштырган.

Совет улустун кызымак-шудургу күш-ажылынын, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын теория болгаш практика талазы-биле ажал-чорудулгазынын түнелинде кижилер төрөлгөтүн херек кижинде боттандырган социалистиг нитилелди болгаш социализм тургузушкунуңуң дугайында дуржулгага хынаттыгын эртемни алган. Социализмге белгем орук ажиттыган. Ол оруктап ам дыка хөй улустар чоруп турар, кедизинде баргаш бүгү улустар ол оруктап чоруур.

зааларына боттуг үндесин суурну тургузуп турар. Бүрүн ден эргени, хамаарышпас чорукту болгаш тускай догунаар эргени бот-боттары хүндөп көөрү, бот-боттарына акы-дунма дузаламчы болгаш кады ажалдажылга—социалистиг дем каттыштырылганын чурттарынын аразында харылзааларын боттуг мөүшүнаны болу. Социалистиг лагерде азы социалистиг чурттарнын делегейге кады ажалдажылгазында оларнын кайы бирээни кандыг-бир онза эрге азы чигелде чок болгаш ындай туруп шыдаас-даа.

Капитализмден хосталган чурттарнын сырый эвилелиниң, социализм болгаш коммунизм тургузушкунуңга оларнын күженишиктерин каттыштырынын эң-не чугулазын делегейин социалистиг системаның дуржулгазы бадтыккан. Социализмин социалистиг чурттарнын делегейде дем каттыштырылганын башкалчанак, тускайланчак байдалга тургузар дээр угланышыкын теория талазы-биле шын эвес, чүте дээр социалистиг нитилелди хөгжүдөрине боттуг дүрүмдеринге удурлангышкак болуп турар. Ол болза экономика талазы-биле хоралыг, чүте дээр нитилелдин күш-ажылы төчөгүлөргө, бүдүрүлгени өстүрериниң темпирин кудулаарына болгаш чуртту капиталистиг делегейден хамаарылгалыг болдуларына чедирер. Политика талазы-биле ол реаксылыг болгаш айылыг, чүте дээр империалистиг күштерин каттышкан фронтунуң мурнуна улустарны каттыштырар туржук харын башкаландырып, буржуаз-националчи чүткүлдөргө чөмш бооп, ычтанга эчизинде барып социалистиг чаалап алышыкынын чидирерин чедирип болу.

Чаа нитилелди тургузарына боттарынын күженишиктерин каттыштырышаан, социалистиг күрүнелер колониалдыг дарлалды ап олтупкан чурттар-биле политиктиг, экономиктиг болгаш культурулу кады ажалдажылганы ийепкейлиг деткивишаан, калбартып турар. Олар капиталистиг чурттар-биле кайы-кайызын-даа ажиткыг калбак садыг харылзааларын болгаш культурулу харылзааларын боттандырып турар болгаш боттарына белең-даа.

Делегейин социалистиг системасы биле делегейин капиталистиг системаның хөгжүлдөзү шуу уурлангышкак дүрүмөр өзүгаар чоруп турар. Бир эвес делегейин капиталистиг системасы ону тургузуп турган күрүнелерин аразына кадыг-дошкун демиселге, кошкак чурттарны күштүг чурттар чагырып адырын болгаш дарлаарынын, чүс-чүс миллион кижилерин кулданып алырынын болгаш бодун дилтерин империалистиг метрополияларын колони коштуучулары кылдыр хуулдуруп алырынын аргазы-биле тургустунуп чөлгөн болза, делегейин социалистиг системаның тургузушкунуңуң келгенин болгаш хөгжүлдөзүн чорудулазы бүрүн эрге, долу эки-тура күзелинге үндөзүлгөтүн, ол системаны күрүнелериниң бүгү ажалчы чоннарынын амыдыралы үндесин эрге-ажыктарына дүштүр чоруп турар.

Делегейин капиталистиг системасында, күрүнелер аразына үскүленишиктерин болдуруу турар экономиктиг болгаш политиктиг дески эвес хөгжүлдөзүн дүрүм күштү

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН ПРОГРАММАЗЫ

(Уланчызы).

долу ажыктыг ажылаарының, бүүдүрүкчү күштерин хөгжүдериң аргаларын берип турар. Социализм чурттарың экономикаг болгаш эртем-техниктиг кады-ажылдамылазы чоруттунуп, оларың улус ажыл-агый планнары аайлай таарыштырып, бүүдүрүлгени специализастап болгаш кооперастап турар үедө күш-ажылдың делегей хуваалдазының чаа хевери тургустунуп турар.

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелинин, а оң сөөлүндө социализмниң делегей системазының тургустунуп келгени—улустарың бүгү тала-биле чоокшула-жышкынының төөгүлүг болушкунунуң езги-дир. Социалисттик күрүнелерниң акы-дуңмалышкы өг-бүлезинге аңгылар аразыңа удурланышкы чоруктуң чиктени-биле Чады, нациялар аразыңа удурланышкы чорук база чидип турар. Социалисттик дем каттыштырылганың улустарыңдын культуразының чектелишкени национал культулараның бот-бодун улам байлашкандары-биле, социалисттик нийтиледди кижизиниң интернационалчы оозагай мөүшүнариның идепкейлиг тургустунушкуну-биле капсырлажып турар.

Делегейиң социалисттик дем каттыштырылганың улустарыңдын акы-дуңмалышкы чагыс эви болгаш кады ажылдамылазы чурт бүрүзүнүң дээди национал эрге-ажыктарыңа дүжүп турар дээрзин оларың практика-зы көргүскен. Делегейиң социалисттик системазың чагыс эвин пролетаржи интернационализмге үндөйлөп быжыглаары — ол системада кирип турар бүгү күрүнелерниң оон сонгааргы чедишикчиериниң эргежок чугула үндөйин болуп турар.

Социалисттик системаның чурттарының хөй кезин экономикаг хөгжүлдө талазы-биле мурнуңа ортук болгаш харын-даа чавыс дендедиг турганыңдан, база оон муңай делегей реакциязы социализм тургузушкунуңа дүжү күштери-биле шаптыктарың оралдажып турарыңдан үнүп кээп турар тодаргай бергелээшкениниң социалисттик система ажып эртер апар.

Социализм тургузушкунуң үезинде аңгы демисели чиде бербес дээр дугайында Ленинниң өөрдениң шынның Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының дуржулгазы бадаткаан. Социализмниң чедишикчииниң тургузушкунуң үезинде социалисттик чурттарың иштинге аңгы демиселиниң калбарының нийти уг-шиң социалисттик күштерниң туруштарыңды быжыгарыңа, өжөөниң аңгыларын артыңчаларыңды удурланышкыны артыңчаларыңа чедир. Ынчалзажок ол хөгжүлдө дорт шугун-биле чоруп орбас. Иштики болгаш даштыкы байдаларың кандык бир өскөрлишикчиери-биле холбаштыр аңгы демисели чамдык үелерде чидилгени берип болур. Ынчангаш улусчу тургузуугу кошсадыр болгаш социалисттик чурттарың акы-дуңмалышкы өг-бүлезинге сандаралды болдурар дээш оралдажышкыны артыңга чоруур иш-

тики-даа, даштыкы-даа өжөөргөк күштерниң өңчүк-өңгөзлөрүн өй-шаанда чылча-шаап узуткаар төлөөдө, доктаамаал серемчилеп негеттинип турар.

Социалисттик чурттарың чагыс эвинге удуур бүгү делегей реакциязының болгаш реаксылык иштики күштерин ажыглап турар политиктиг болгаш идеологтуг кол чепсээ — национализм болуп турар. Национализмниң болгаш национал кызыгаарланчак чоруктуң илэрээшкени социалисттик тургузуугуң тургустунганы-биле ала-чагаар чиде бербес. Националистчи эрги чачылар болгаш шаандагы национал өжөөнөшкөк чоруктуң артышкыны — социал депшилге удрланышкының эи-не үр болгаш кызыкма, кадыг дошкун болгаш кажар бооп болур кезээ ол.

Ажыкчы чоннары интернационализмниң болгаш социалисттик патриотизмниң өзүзүңа, национализмниң болгаш шовинизмниң кандыг-даа илэрээшкенине эптеш чок чорукка кижизидерин коммунистер боттарының бири чергелиг хүлээлгези кылдыр санап турар. Социалисттик лагерден башкаларың чорук чурттуң хөгжүлдөшү шаптыктаар, делегейиң социалисттик системазың артык күштерин ажыглаарың аргазын бербей турар болганда, национализм болза социалисттик дем каттыжылганың нийти эрге-ажыктарыңа когарал таварыштырып, чамыктың мурнуңа оң илереп келгени чурттуң улусуңа хора чедирер, националистчи хөөннери боттарың сорулгаларыңа ажылаар дээр империалисттик күрүнелериң оралдажышкыны артыңга дөткөп турар. Национализмге удуур чайгылыш чок демисели кайдала чорутпай турар болдур, чүгө аңаа национализм тергилей берип болур. Марксистчи-ленинчи интернационалчы политика, буржуаз национализмниң болгаш шовинизмниң артышкыны артыңга эртер дээш шийтпирлиг демисел — социалисттик дем каттыжылганы улам ыңай быжыглаарың чугула негелдиз болур. Коммунистер национализмге болгаш национал хузуун харын чорукка удуур демисепшишаан, оң-биле чергелештир, массаларың национал сагыш-сеткилдериң кезээде эи-не кичээпкейли-биле көрүп турар.

Делегейиң социалисттик системазы капитализм-биле экономикаг чарышка шийтпирлиг тилелгерге бүүрүлдиг бар чоруур Социалисттик система үлетпүр болгаш көдө ажыл-агый бүүдүрүлгениниң нийти хемчөөлиниң талазы-биле мырыңай чоокку үедө делегейиң капиталисттик системазың ажар. Тайбының, демократияның болгаш социализмниң эрге-ажыктарыңа дүүштүр нийтилед хөгжүлдөшү чорудулганыңа делегейиң социалисттик системазың салдары улам-на улгадып турар.

Европаның болгаш Азияның аажок дөткөк девицкээр-леринде хостуг улустарың мадырлыг күш-ажылы-биле-тудуп үндүрүп турары, чаа делегейиң өндүр чаагай тургузуу — чаа нийтиледди, бүгү кижжи төрөлгөтениң келир үезиниң баштайгы хевери болуп турар.

IV. Делегей капитализмниң кризиси

Империализм ажыт кирериниң болгаш өлүмүнүң үезинче кирген. Чайлаттынмас буураашкың капитализмниң үндөшүн дөздөшүн бажыңа чедир: оң экономикаг болгаш күрүне тургузуу, политиказың болгаш идеологиязың хаара туд берген. Кижжи төрөлгөтениң хөй кезин чагырып турган эрге-чагырганың империализм дедир ээлбес кылдыр оскурган. Кижжи төрөлгөтениң төөгү талазы-биле хөгжүлдөшүң кол утка-шынарың, кол угданышкының болгаш кол оозагай чүүлдериң делегейиң социалисттик системазы, империализмге удуур, нийтиледди социалисттик өзү-биле эде тургузар дээш демисежиң турар күштер тодаралдып турар.

Делегейиң бири дайыны болгаш Октябрь революциязы капитализмниң нийти кризисиниң езгизин салган. Делегейиң ийги дайыны болгаш Европаның база Азияның элээн каш чурттарыңа болгулаан социалисттик революцияларың үезинде капитализмниң нийти кризисиниң ийги чадазы калбарган. Амгы үедө делегей капитализми ол кризистик чаа, үшкү чадазыңа кирген. Ол чаа чадааның эң чугула онза чүүлү болза оң калбарышкыны делегей дайыны-биле холбашпааныңа.

Улам-на чаа-чаа чурттарың капитализмден адырлып турары; социализм-биле экономикаг чарышка империализмниң туруштарыңды кошкып турары; империализмниң колониалдыг системазының буураашкыны; күрүне-монополисттик капитализмниң хөгжөөниңден болгаш милитаризмниң өскөниңден империализмниң чөрүлдөө-лөрүнүн чидигленишиңи; бүүдүрүкчү күштерниң капитализмниң долдузу-биле ажыглаар аргазы улам дорайтап турарыңдан (бүүдүрүлгениң өзүлдөшүн куду темпери, үе-үедө болуп турар кризистер, бүүдүрүлгө күштерин үргүлчү четче ажыглавас чоруктар хоочураан ажыл чок чоруктар) илереп турар капиталисттик экономикаг иштики туруш чок чоруунуң болгаш иринишкениң күштөлгөни; күш-ажыл биле капиталдың аразында демиселдиң дыңзааны, делегейиң капиталисттик ажил-агыйының чөрүлдөөлөрүнүн чидигленип шыңгырады; бүгү шугунар талазы-биле политиктиг реакцияның көстүп көрбөш күштөлүшкени; буржуаз хосталгалардан ойталаашкы болгаш элээн каш чурттарда фашисттик болгаш каржи-дервиң өзү-чурумнары тургусканы; буржуазияның политиказының болгаш идеологиязының ханы кризиси, — капитализмниң нийти кризиси шак бо бугүдөн илереп турар.

Империализмниң үе-чадазында күрүне-монополисттик капитализм калбаа-биле хөгжүп турар. Монополияларың тургустунганы болгаш өскөн чоруу саң-хөө олигархиязының эрге-ажыктарыңа таарыштыр капиталисттик бүүдүрүлгени үзүктөл чок хөгжүдериңге күрүнениң талазында шуут холгаарлап киржи чорукка чедирген. Саң-хөө олигархияның сонугаргалың барындаааш, буржуаз күрүне анык-бүрү таарыштырылгач хемчегелериң чорудуп, экономиканы чамдык адырларын күрүнениң ажил-агыйыңа турар. Монополисттик капитализмниң күрүне-монополисттик капитализм болуп шилчириң делегейиң дайынары болгаш экономикаг кризистер, милитаризм болгаш политиктиг салгышкыңнар дүргөткен.

Саң-хөө капиталыңдың дарлалы үзүктөл чокка күштөлдүп турар. Нийтилед бүүдүрүлгениң хөй кезин боттарыңды холуга мөөнөзш, кедергей улуг монополиялар нацияның амьдыралыңа тергилеп турарлар. Миллиардерлерниң болгаш миллиардерлерниң каш борбак болуу капиталисттик делегейиң бүгү байлаан кара туразында баш билип, боттары кара сагыштыг арга-биле ириди байыраң болаш, бүүдүн-бүүдүн нацияларны амьдыралын тоомчага албай турар. Саң-хөө олигархиязы тоол-домакта дег байып турар. Күрүне болза монополисттик буржуазияның херектерин эргелээр комитет болу берген. Бүгү ажил-агый амьдыралында бюрократчы чорук улуг-биле күштөлгөн. Күрүне талазы-биле монополисттик капитализм болза монополияларың байлар, ажилчың шимчээшкени болгаш национал-хосталгалыг демисели базар, капиталисттик тургузуугу камгалал алып, агрессчи дайынары өөскүдөр сорулга-биле монополияларны күжүн күрүнениң күжү-биле чагыс аай механизми кылдыр каттыштырып турар.

Күрүне-монополисттик капитализм барык-ла социализм ышкаш кылдыр көргүзүрүн барың үзөлдиг социалисттик болгаш ревизионистер оралдажып турар. Ол мөгө-хуурмак чорукту амьдырал чазарлап илередиң турар. Күрүне-монополисттик капитализм империализмниң мөүшүнариң өскөртөп турар. Ол чүгө нийтилед бүүдүрүлгениң системазында кол-кол аңгыларның байдалың өскөртөп турар эвес, харын күш-ажыл биле капиталдың аразында, нацияның хөй кезиниң болгаш монополияларың аразында тамыны база ханыладып турар. Капиталисттик ажил-агыйың күрүнениң талазында таарыштырар дээр оралдажышкыңнар конкуренцияны болгаш бүүдүрүлгениң анархиязын чайладып шыдавас, ажил-агыйың нийтиледди хемчөөлгө планың хөгжүдериң хандырып шыдавас, чүгө дээрге, бүүдүрүлгениң үндөшүн капитализмниң хуу өңчү болгаш хөдөшүлүгү күш-ажылды мөчүлүүр бооп хевээр артып турар болгай. «Кризис чок» болгаш «планаашкыны» капитализм дугайында буржуаз теориялар бо үедеге капиталисттик экономикаг хөгжүлдөшүң бүү чорулганыңа хүлүйбандыр чазаштырган. Күрүне монополиядыг капитализмниң диалектиказы болза буржуазияның кордап турары ышкаш капиталисттик системаны быжыглаарың орнуңа харын капитализмниң чөрүлдөөлөрүн улам-на чидиглендирип, капитализмни үндөшүн чедир божанаткан. Күрүне-монополисттик капитализм дээрге социализмниң эи-не бүрүн материалдыг белеткелди-дир.

Капитализмниң сөөлү үе-чадазында оң дүрүм өзү-гаар болуп кол-кол чүүлдериң дугайында, оон иринишкениң күштөлүшүң дугайында Ленинниң күннелериниң шынның империализмниң хөгжүлдөшүңдө чаа болушкунуңар бадаткап турар. Оң-биле кады ол иринишкени болза бүүдүрүкчү күштерниң чагыс черде бүрүн таптал, муңгарлып туруп алганы ол эвес болгаш чамдык үелерде, чамдык чурттарга капиталисттик экономикаг өзүлдөшүн база болдуруп турар.

Амгы үениң бүүдүрүкчү күштериниң хөгжүлдөшүң капитализм нийтизи-биле улам-на моондактап турар. Ядролуг энергияны шыңгээдиң алганы-биле, космосту шыңгээдиң алганы-биле, химияны хөгжүлдөшүң-биле, бүүдүрүлгениң автоматчыдылганың база эртем, техниканың өскө-даа эң улуг чедишикчиери-биле холбашкан эртем-техниктиг эргилдениң үе-чадазыңа кижжи төрөлгөтөн эгелеп кирип турар. Ынды, болза-даа эртем-техниктиг революцияга капитализмниң бүүдүлгө харылаалары денди кызы болуп турар. Чүгө социализм ол революцияны ботандырып, оон үрө-түнелдерин нийтиледди эрге-ажыктарыңа таарыштыр ажыглап шыдаар.

Монополисттик капитализмниң тергиледи турда техниктиг депшилге ажилчың аңгыга удуур эргилеп турар. Монополиялар чаа хевирлерин ажыглап тургаш, ажилчың аңгыны мөчүлүүр күштөлүшүң турар. Капиталисттик автоматчыдылга ажилчыңның кескинди хлени хунаап ал турар — ажил чокталыр чорук өзүп, амьдырал деннели кудулап турар. Техниктиг депшилге үрүмкө бүүдүрүлгелериниң улам-на чаа-чаа кезектерин ханы тамыже кирип турар. Техниктиг депшилге империализм колдуунда-ла дайын сорулгаларыңа ажыглап турар. Кижжи төрөлгөтениң угааның чедишикчиерин империализм кижжи төрөлгөтениң бодунга удуур улгадырып турар. Империализм туруп турда кижжи төрөлгөтөн бодунуң келир үези дээш шөлөшүң туруп шыдавас.

Амгы үениң капитализмниң рыноктуң айтырмың кедергей чидиглендириң. Ол айтырмың империализмни шийтпирлээр шаа чок, чүгө диге ажилчы чоннарың төлээр аргазы бүүдүрүлгениң өзүлдөшүңдө чыдып каап турары дүрүм болган. Кошкак хөгжүлдөшүң чурттарың индустриалдыг хөгжүлдөшүң империализм база моондактап турар. Делегейиң капиталисттик рынок бүүдүрүлгениң элээн дүргөн хөгжүп турар аргалары-биле денээрге дыка кызылалдып турар. Ол рынок сан чок хөй каалай дуглагары-биле болгаш кызыгаарлап моондактары-биле хувааттыңан, акша-саң-хөөнүн хагдынчак

зоналарыңа чардыган. Империализмниң лагеринде сайгарылга рыногу, капитал салышкының салдар-кавызы дээш, чиг-этти алып черлер дээш конкурентилиг чидиг демисел чоруп турар. Капитализмниң тергиледи-ниң девицкээр талазы-биле салдар-кавызының дыка кызырылганы-биле ол демисел улам чидиг характерлиг болуп турар.

Монополисттик капитал эчизинде келгеш, буржуаз нийтиледди чамдык чурттарга чоннуң өзүлдөшүн арай боорда мурнаар бүүдүрүлгө хөгжүлдөшүң куду темпериңге чедирген. Миллион-миллион ажил чоктар бүүдүрүлгө-лөр хаалгаларыңды даштында турда-ла, бүүдүрүлгө күштериниң улуг кезээ ажыл-биле хандырымай турбушаан. Делегейде миллион-миллион кижилер аштап турда-ла, көдөз ажыл-агый бүүдүрүлгө—өжөөргө-ле кызыгаарлаттынуп турар. Кижилерге материалдыг чүүлдөр четпей турда-ла, империализм материалдыг курла-вырлары болгаш нийтиледди күш-ажылың дайынар белеткелинге төчөгөлөп турар.

Капиталисттик тургузуугу хөй чурттарда узуткааны, делегейиң социалисттик системазының хөгжүлдөшүң болгаш быжыгышкыны, колониалдыг системаның буступ дүүжүшкүнү болгаш эрги империяларың буураашкыны, хосталган чурттарның экономиказының колониалдыг структуразының эгелээн бустушкуну, ол чурттарны социалисттик чурттар-биле экономикаг харылааларыңды калбарышкыны — бо бүгү чүүлдөр шуптузу делегейиң капиталисттик ажил-агыйың кризисин ханыла-дып турар.

Күрүне-монополисттик капитализм милитаризмни канжыгызында-даа артык күштөлдүрүп турар. Империализмни күрүнелер тайбың-даа үедө аажок хөй чепсектиг күштерин тудуп турар. Шериг чарыгалдары күрүне бюджеттериниң улам хөй кезеэн сырып турар. Империализмни күрүнелер милитаристтик, шериг-полицейжи күрүнелер болу берип турар; милитаризация нийтиледди амьдыралыңа сийгитип турар.

Милитаризм монополисттик буржуазияның аңгы-аңгы бөлүктөрүн байтыпшышаан, нацияларың харыксырадып, өзүп үндүрүлгө бастырган улус чонну адырадырыңа, азуп турар инфляцияга болгаш өртөк-үчө аартаашкыныга таварыштырып турар. Бири кижжи назымының дүржүндө империализм делегейиң хыдыкчы ийи дайынарыңды халавыңа кижжи төрөлгөтени кириген. Бири дайында империалисттер он миллион кижини өлүрөн, чээрби миллион кижини бертик-межел болдурган. Делегейиң ийги дайыны барык бежен миллион кижилерин амы-тыңдан когараткан. Ол дайынар чоруп турда хөй чурттар хоозураан, муң-муң хоорайлар болгаш суурлар үрөлгөн, кижилерниң хөй-хөй назын иштинде кылган күш-ажылының түңгөлдөрү узуткааттыңан. Империализмни өөскүдөр деп бодол турары чаа дайын көстүп көрбөш когаралдары болгаш үрелишикчиерни кижжи төрөлгөтөн таварыштарың кыжанып турар. Аңаа беткел безин миллион-миллион кижилерни хилинчектелге болгаш когаралдарга таварыштырып турар.

Бүүдүрүкчү күштерниң хөгжүлдөшүңдө, күш-ажылдыг нийтиледди хөгжүлдөшүңдө чедип алдыңан депшилгени амгы үениң капиталисттик күрүнеси монополияларың эрге-ажыктарыңа ажыглап турар.

Монополисттик буржуазия нийтиледди организминде ажык чок достак уруу, бүүдүрүлгө чорудулганыңа артык хөй чүүл болуп турар. Заволтарны болгаш фабрикаларың хөдөлөшүңгө директорлар, инженерлер болгаш техниктер башкарып турар. Пролетарийлерниң болгаш тараачынарың күш-ажылы-биле тургускан национал оруданың дыка улуг кезеэн монополисттер боттарың айбы-чылары-биле кады сырышышаан, мангыс өзү-биле амьдырал турарлар.

Революциядан коргар чорук, социалисттик чурттарың чедишикчиерни, ажилчың шимчээшкениңиң айыдышкыны буржуазияны ажил телевириңни, күш-ажылдыг байдалыңны, социал хандырылганың талазы-биле чамдык чингедилгелер кыларыңа албадал турар. Ынчалза-даа өртөк-үчөниң өзүп турар улгадышкыны болгаш инфляция ол чингедилгелерни шуут-ла чок болдуруп турар. Ажилчыңны болгаш оң өг-бүдөшүнүн нийтиледди хөгжүлдөшүң-биле өзүп турар материалдыг база культура хергелелеринден ажил-телевириң хоужадал каап турар. Сайзыраңгай капиталисттик чурттарың улуг эвес бөлүлдө амьдырал деннелиң элээн бедик чоруу безин Азияны, Африканы болгаш Латин Американы улустарың үптөөрүнүн, эквивалентилиг эвес солчулганы, херээженерин күш-ажылың ылгай көрүңүң, негрлерни болгаш өскөртөн келген ажилчыңнарың калды-дошкун дарлаарыңа, а ол ышкаш ол чурттарың боттарыңды ажилчы чоннарың мөчүлүүр хемчөөлү бедиктеңиң чылдагааны-биле ызырттып турар. «Шупту ажылдыг» дээр дугайында буржуаз хоозун тоол бужар-бак дорамчылап болу берген — ажилчың аңгы массалыг ажил чокталыр чоруктан, даартагы хүнге бүүрөвөс чоруктан үргүлчү хилинчектеңип турар. Ажилчың аңгыны экономикаг демиселиниң чамдык чедишикчиери турза-даа, капиталисттик делегейиң оң байдалы нийтизи-биле дорайтап турар.

Үрүмкө тараачың ажил-агыйыңды туруштуунуңа дугайында тоолчуругу чугааны капитализмниң хөгжүлдөшүң шуут таралды халдыккан. Монополиялар көдөз ажыл-агый-ла база тергиледики туруштары элээн. Миллион-миллион фермерлер болгаш тараачынар черинден ойлартырып турар, а оларны ажил-агыйың хавыргаш өртөк кажыр чурум-биле салдылап турар. Үрүмкө ажил-агый-лар шыдаптынар аргажок чедимес чорукка таварып, тараачынарың чедир хандыргыңа болгаш эмин эртер берге күш-ажылыңа ызырып турарлар. Тараачынар өзүп турар албан-үндүттөрүн болгаш өрө-ширени үргөзүшүңдөн козууртап чыдар. Агар кризистер көдөшүн улам-на хоозуралдып турар. Качаар-даа аажок качыгдал болгаш ядал колониал болгаш хамаарылгалыг чурттарың тараачынарыңды үдүңгө оонажып турар; олар помещиктерниң болгаш монополисттик буржуазияны ийи дапкыр дарлалыңа адаанда хилинчектеңип турар.

Монополиялар хоорайны үрүмкө өңчүтөөрүн база хоозурадып турар. Ус-дарган бүүдүрүлгези буурап дүжүп турар. Үрүмкө үлетүп болгаш садыг бүүдүрүлгелери монополиялардан шуут хамаарылгалыг.

Капиталисттик нийтиледге пролетаржы чоруктуң күштөлүшүң дугайында марксистчи өөрдигни амьдырал долдузу-биле бадаткаан. Бүүдүрүлгениң чепсек-херекселине нийтилед өңчүтүү революстуг арга-биле тургузарыңдан, тодаргайлаарга ол чепсек херекселди бүү улустуң байлаа болдурарыңдан өске былааттыргаш курулган массаларда өңчүү ээлеп аларың оон өске перспективазы чок.

Капитализмниң хөгжүлдөшүң ден эвес чоруу күрүнелер аразында күштерниң денгизүүр өскөртип, оларны аразында чөрүлдөөлөрүн чидиглендирип турар. Империализмниң экономикаг, а оон сонда политиктиг болгаш дайызырак төвү Европада АКШ-че шилчи берген. Дайын ажык-кочааларың болгаш чепселенишикчиңиң эңдере бүүдөр чоруктуң хөшкүнүңе шар-

тайтыр семирээн америк монополисттик капитал чигити, саарылга рыноктарың болгаш капитал салыр девицкээр кавызың эң чугула үнер дөстөрүн эжелдеген, бир янызың колониалдыг империяны тургуски делегейиң эң улуг мөчүлүүрү болу берген. Америк империализм хосталганың болгаш демократияны мөгө-хөзүн шырыммазыңа чажыртынып алгаш, реаксылыг диктаторж корум-чурумнары, ирзөө монархияларың диктаторж кивишаан, демократтыг, революстуг чазартылгалар удуур демисепшишаан, боттарыңды хамаарышпас чор дээш демисежиң турар улустарга удуур агрессияны өңкүдүп үндүрүшүшүң, херек кырында делегей жандарыңны ролун күүсөдүп турар.

АКШ-тың монополисттик буржуазиязы — делегейиң акциязының кол чөлөгичи. Капитализмниң «айыдышкыны» ролун ол бодунга алган. АКШ-тың хөй хартаачылары империалисттер «ыдыктыг эвилели» органиастап, агрессчи шериг блоктарын тургузуурлар. Америк шериглер болгаш шериг баазалар капиталисттик делегейиң эи-не чугула черлеринде тургустунуп турар.

Ынчалза-даа АКШ-тың империализмниң делегейи тергилдээрин оралдажып турарың бүрүн боттанмазы амьдырал көргүзүп турар. Империализм социалисттик болгаш национал-хосталгалыг революцияларга орукту дүртүп шыдаар харык чок болган. Атомнуг чепсек талазы-биле америк империализмниң чаксаан тергилдээр дээр бодалы буураан. АКШ капиталисттик делегейде экономика, саң-хөө болгаш шериг талазы-биле кол күш болуп артыпшаан турар-даа болза, АКШ-тың монополиялары капиталисттик делегейиң экономиказыңа чедип алган бот-денизин камгалап ал шыдавааныр. Эң-күштүп капиталисттик күрүне болур АКШ бодунун хөгжүлдөшүң дээди чадазын эртен болгаш кудулап бдышкының оруунче кирипкен. Великобритания, Франция, Германия болгаш Япония дээр ышкаш ыдыг империалисттик күрүнелер боттарың мурнуңдагы турган күчү-шыдыл чидирген.

Амгы делегейиң кол чөрүлдөшү — социализм биле империализмниң аразында чөрүлдөө — капиталисттик делегейиң чилчин үзүп турар ханы чөрүлдөөлөрүн чалатпай турар. АКШ-тың күткүлү-биле тургустунган агрессчи шериг блоктары кризистин байдалыңа болгаш чал таварып турарлар. «Каттыжар», рынок айтырмы чингидип деп кыйгыртып биле тургустунуп кээп турар делегейи күрүне-монополисттик организациялары херек кырында делегейиң капиталисттик рыногун эде хуваажырың чаа хевирлери болуп, чидиг дүүрүшкүнериң болгаш үскөлөшикчиерниң одагалары болу берип турарлар.

Кол-кол империалисттик күрүнелерниң аразында чөрүлдөө ханылап турар. Делегейиң ийги дайыны нийтилетирген империалисттик күрүнелерни экономикаг каттап тургузуп чорук империалисттик адааннажыгы болгаш үскөлөшикчиерниң эрги белдирлери каттап төртүтүндүрүңгө, чаа белдирлери тывалдыларыңа чедирип турар. Англи-америк, америк-француз, француз-барың-герман, америк-барың-герман, англи-барың-герман, япон-америк болгаш өске-даа чөрүлдөөлөр база-ла чидигленип турар. Империализмниң лагеринге чаа чөрүлдөөлөрүн тыттып келири болгаш ханылары чылаш чок.

Адаан-өжөөнчү, эжелекчи сорулгаларың ыят чокк суртаалдап, социалисттик күрүнелерге болгаш Европаны өске-даа чурттарыңа удуур дайыны белеткеп турар барың-герман империализмге америк монополиялар болгаш оларның англи база француз эвилелчери ажык биле дузалап турарлар. Тайбыңга болгаш бүгү улустарың айылы чок чоруунга кыжанып турар агрессияны айылдыг одаа Европаның төвүндө каттап тургустунуп турар. Азияны улустарыңа, бири эчөлгөчө социалисттик күрүнелерге кыжанып турар дайының айылдыг өскө одаан — бодундан чамдык хамаарылгалыг болуп тура япон милитаризмни америк монополиялар Браккы Чөөлүкчү каттап төртүтүндүрүп турарлар.

Империалисттик күрүнелерниң улуг эвес бөлүүнү эрге-ажыктары өске бүгү чурттарың эрге-ажыктары-биле, бүгү улустарың эрге-ажыктары-биле канчап-дүүшпөс. Империалисттик күрүнелер биле национал хамаарышпас чорукту чаала алган чурттары, а ол ышкаш хосталыры дээш демисежиң турар чурттары ханы удурланышкы чорук аңгылардырып турар.

Амгы үениң капитализми бүгү кижжи төрөлгөтениң амьдыралы-биле холбашкан эрге-ажыктарыңа, депшилгелер чүткүлдөргө өжөөтөн болуп турар. Кижини кижжи мөчүлүүр чоруу-биле, шовинисттик болгаш аймак сөөк ылгаар идеологиязы-биле, бодунга дүүшкөн моральдыг буураашкыны-биле, чийнен садыг кылып, хөдөлгөтөн сатырар, кем-херек үлгүлөр чоруктарың келетерип турар-биле катта-хаара капитализм нийтиледди, өг-бүдөшкениңиң сандаралдып турар.

Буржуаз тургузуг болза хосталга

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН ПРОГРАММАЗЫ

(Уланчызы).

тарын чурттарынын эвес, харын база монополияларын демир аспаанга кире берген өскө бүгү-ле чурттарынын ажилчын ангызын, күш-ажылчы конун мөлчүүнү хосталгазы болуп турар.

Буржуазия болза хөй партиялык чорукту болгаш хөй кандидаттарны депшидип үндүрүп болурунун болгон аргазын онза мактавышаан, бодунун сонгулда системаны демократтыг характерлиг дээр янылыг кыл-калбаа-биле чарлап турар. Чогуум херек кырында монополистер улус массаларга боттарынын тура-соорун передириин болгаш боттарынын эрге-ажыктарынын улуг камгалакчыларын сонгуурунун болдунар арганын бербиен турарлар. Капитал, парлалга, радио, кино, телевидение дээр ышкаш шаа кыдыг күчүлүг чепсектер утарынын холдарында бар болгаш профвеледеринде эске-даа массалыг организацияларда боттарынын элекчиликтерин тургузуп алган чүве төлөөдө, монополистер улус массаларын мегелеп дуурайлап, боттарынын кандидаттарын сонгуурунче сонгуучуларын күткүп турарлар. Яны-бүрү буржуа партиялар болза тергиин буржуазиянын чүгле яны-бүрү фракциялары болуп турар.

Буржуазиянын диктатуразы сонгуучуларын тура-соору каржызы-биле дорамчылап турарынаан база-ла дереп турар. Ажилчы коннар конституциянын тавысын эргелерин ажыглап алгаш, боттарынын эрге-ажыктарынын элээн хөй саныг камгалакчыларын хоойлу дүрөр органдарга сонуп шыдаптар хире апарганын көп каанда, буржуазия сонгулда системанын эгениш чок-үрөп, парламентте ажилчы коннарнын төлөөлекчилерин санын кара-туразы-биле кызыгаарлап турар.

Күш-ажылчы массалар кызыгаарлаттыган демократтыг эргелерин безин ажыглап, боттарынын эрге-ажыктарын камгалаар болгаш монополияларын кызы-

гаар чок эрге-чагыргазын чок кылдыр дей бээрге, сая-хөө олигархиязы фашистг эзу-чуруму тургузарыне кирип, улустун килеңээшкенинде тын менди үнеринин сөөлү аргазы кылдыр армияга, полицияга, жандармерияга ына-нынын салып турарлар. Калчаалыг герман болгаш итали фашизм буурап дүшкен болза-даа фашистг эзу-чурум чамдык чурттарда ам-даа ылдыртынып турар болгаш ону элээн каш өскө чурттарда чаа хевир-биле катан төртүндүрүп турар.

Ынчангаш, делегейинг империалистг системасы ханы болгаш чиде чөрүдээрге чилчи үстүп турар-дыр. Күш-ажыл биле капиталдын удурланышкаа, чон биле монополияларын аразында чөрүдээр, өзүп турар империализм, колониализм системаны сандарап батканы, империалистг чурттарынын аразында чөрүдээр, аныак национал күрүнелер биле эрги колонизаторжу күрүнелерин аразында үскүлөжишкенин болгаш чөрүдээр, база эң кол чүве—делегей социализминин шапкын өзүлдө—империализмин дээлиинде тура тыртып, чуура шаап, ооң кошкарыне болгаш өлүп дүжеринче апар чоруур.

Монополистг буржуазия төөгүлүг хөгжүлденин чалаш чок чорудулгазында ядролуг чепсек-биле адыш-боол тургаш безин чалаш шыдавас. Капитализмин алыс бүдүжүн кижиле төрөлгөн танып алган. Капитализм—дээрге экономиктиг корум-чурум чок чорукту болгаш үе-үенин кризистеринин, хоочураан ажил чокталышыкынын болгаш массалыг ядалар-түрөгдөлдүн, бүдүрүкчү күштерин араатанып эзу-биле төчөгөлп самгыдаарынын тургузуу, дайыннарнын кыжанышыкынын доктаамал болдуруп турар тургузуг ол дээрзин чүс-чүс миллион кижилер көрүп турарлар. Төгүп талазы-биле бодунун эшаа эрте берген капитализмин системасы-биле элтежери кижиле төрөлгөн күзөвейн турар болгаш элтешпес-даа.

I. Ажилчын ангынын бүгү делегейде революстуг шимчээшкени

Делегейинг ажилчын ангынын революстуг шимчээшкенин бүгү делегейге төөгүлүг тийлелерин чедип алган. Ооң кол чаалап алышыкыны—делегейинг социалистг системасы. Тилчезин социализм бодунун үлгериле капиталистг делегейинг ажилчы коннарнын таананын революстугу, оларын империализмге удур емесиле сорук кирип турар болгаш ол демиселдин байдалдарын дыка кинегип турар.

Социализминг тийлелгенин хандырап хүлээлгелиг социал күштер капиталистг нийтелдин иштинде тургузунуп, көүдөп болгаш кандагынып турар. Делегей ролариалдык чаа отряды—Азиянын, Африканын болгаш Латин Американын хосталган, хамаарыгалыг болгаш колония чурттарынын аныак ажилчын шимчээшкенин делегей аразында кирген. Марксисчи-ленинчи партиялар тургузунууда болгаш өзүп быжыккан. Олар ажилчы коннарнын калбак кезектерин эдерип чоруур. лам-на ат-алдарлыг, бүгү-ниити хүлээп көргөн национал күштер болуп бар чыдарлар.

Делегейинг революстуг шимчээшкени империализмге болгаш ажилчын ангынын хүрээлинде оон дузалыктыларына удур демиселдин улуг дуржулгазын чыып чыгып. Ол шимчээшкени идеология талазы-биле улам күчөгү, организааттыг улуг күчүлүг болгаш дайнык шаваар-халдакчы бодал-сорукту апарган. Ажилчы коннарнын аажок хөй массаларын каттыштырган профвеле шимчээшкенин ролу өзүп турар.

Капитализминг чурттары ангы турлуучуларынга өргүлүг силгиттирип турар. Бодуну экономиктиг болгаш политиктиг эрге-ажыктарын камгалаар дээр ажилчын ангынын дайнык хөдөлүшкенин калбарып турар. Ажилчын ангы, ажилчы коннар буржуазиянын ангы талазы-биле тергилдээшкенине кыжаныгларын удаа-дараа урудузуп келген. Бодуну эрге-чагыргазын камгалаары аралдажып, ажилчын ангынын шимчээшкенин сая-хөө олигархиязы базарынын аргалары-биле чергелештир оон организацияларын мегелээр база сандарап, национал болгаш делегей хөдөлүшкенин профвеле шимчээшкенин иретштер дээр яны-бүрү аргаларын хергелеп турар. Сан-хөө олигархиязы профвеле, кооператив болгаш өскө-даа организацияларын баштап турар кижилерин хээлидээр чорукту ажыглап, үлетпүрдө, эрге-чагырга органдарында, күрүне аппаратында ажил-кончаалык черлерин ажилчын бюрократияга бербишаан, ону көүдөлдүп турар. Антикоммунистг болгаш ажилчыннарга удур коойдулар, коммунистг партияларын ажил-чорудууларын хоруттаары, коммунистерин болгаш өскө-даа мурнакчы ажилчыннарнын ажалдан массалык-биле үндүрери, бүдүрүлгелерге кара даңзыларын тургузары, албан-хаакчыларын күзеленин идегелин хынаары, демократтыг парлалгага удур полиейки дерзин хемчеглер, ажил соцадышкынын чепсекти күштерин дузазы-биле бары—бо бүгү болза империалистг буржуазиянын чактарынын бодуну диктатуразын хөвээр арттырар дээр демиселдин доктаамал аргалары апарган.

Демократиянын болгаш социализминг быжыгып турар күштеринге чамдык капиталистг чурттарынын реакциялык күштери удурланып күш чептестей берген. Капиталистг күрүнелерин аразында демисел болгаш адаанга ажалгалар бар тура-даа, социализминг болгаш ажилчын шимчээшкенин өзүп турар күштеринге кады таварып турар болганда, оларын аразында чамдыкта чангыс эп-сеткилдиг болу бээр чоруктар туруп болур. Чүглө социалистг чурттарга удур эвес, харын база бүгү күжү революстуг ажилчын болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкениге удур уланган реакцияг эвилелдерин империалистг тургузуп, боттарынын аразында керээр-биле холбаштырып, шериг блоктарын болгаш баазаларын тургузуп турарлар. Европанын чамдык күрүнелеринин реакцияг буржуазиязы бот-бодуну чурттарынын эжиттерин өскө чурттарын шериглеринге тайбык үде аждаып берген.

Октябрь революциясында болгаш социализминг тийлелгелеринде чогуур түнелдерин кылырын буржуазия оралдажып турар. Капиталистг тургузунуун оюлганын болгаш бачыттарын чажырып чаарына чаа аргаларын буржуазия ажыглап турар. Ол бүгү аргалар капиталистг чурттарда революстуг күштерин ажил-чорудууларын нарыуудалып тура-даа, күш-ажыл-биле капиталдын аразында чөрүдээрлерин олар кошкылып шыдавас. Амгы үде делегейде ажилчын шимчээшкенине улам таарымчалыг байдал тургустунган. ССРЭ-нин болгаш делегейинг бүгү социалистг системанын чедикчиликтери, делегей капитализминг кризисинин ханылааны, коммунистг партияларын массаларга салдарынын өскени, реформизминг идея талазы-биле буурап дүшкени ангы демиселин байдалдарын ажилчы коннарга ажитыг кылдыр боттуу-биле эскерткен. Реформизм күштүг тургустарын ээлеп үргүлчүлөвишаан турар чурттарда безин ажилчын шимчээшкенинде революстуг үзелче чайгы-чышыкынар дыка болуп турар.

Төгүнүгү чаа байдалында хөй-хөй чурттарынын ажалчын ангызы капитализмин дүжүренин мурнууда-ла, анаа реформаларын хемчээшкенинде эртекш, ажилчын ангыга болгаш революциянын тийлелгези дээр, социализм дээр оон демиселин хөгжүлдериңе-даа база нациянын хөй нуруузуңа-даа, амыдыралчы ужу-дузаыг ыдыг хемчеглерин боттандырыне буржуазиянын албад болчур. Демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг күштерин каттыштырышаан, ажилчын ангы болза делегейин чаа дайыныга белеткелди соксалдырыне, чамдык күрүнелерин аразында болу бээр дайыннарнын өскүдериңде ойталаарыне, экономиканы тайбын сорулгаларга ажитыларынче чажырыкчы бөлүктөрүн албадан болур. Ажилчы коннарнын, калбак улус массаларын каттыштырышаан, ажилчын ангы фашистг реакциянын шаваар халдаашкынын итир шаап, тайбыннын, национал хамаарышпас чорукту, демократтыг эргелерин нийти-национал программанын боттандырынын болгаш чоңуну амыдырал байдалын элээн экижидерин чедип ап болур.

Ажилчын ангынын кол дайыны—капиталистг монополиялар. Ол база тараачыларын, ус-тыгышчыларын болгаш хоорайнын өскө-даа үүрмө өнчүлүглерин, албан-хаакчыларын болгаш интеллигенциянын хөй нуруузуңу, харын ортумак капиталистерин безин чамдык кезээнин база дайыны болуп турар.

Ажилчын ангы кол согушкунуун капиталистг монополияларга удур углап турар. Монополияларын бүрүн эрге-чагыргазын узуткаарына нациянын бүгү кол-кол кезектери эң ханы сонугурадыг. Ол чорук сан-хөө олигархиянын дарлалыга удур демисежин турар демократтыг бүгү шимчээшкенин чангыс күчүлүг анти-монополистг агым кылдыр каттыштырар арганы берип турар.

Монополияларын бүрүн эрге-чагыргазына удур демиселдин программанын пролетариат бодуну эвилелдеринин чүглө бөгүнүгү эвес, харын база даартагы эрге-ажыктарын барымдаалап идип үндүрүп турар. Чонга эне ажитыг байдалдарга калбак национализация дээр, пролетариат туржуп турар. Пролетариат болза үндезин аграр реформаларын чорудар дугайында тараачыларын негелдериңде дөткөп турар болгаш «Черин ону ажитып кылып турар кижилерге бээр!»—деп лозуну боттандырынын чедип алырын оралдажып турар.

Пролетариат чоңуну өскө-даа кезектери-биле кады калбак демократия дээр шиптирип демисежит турар. Демократтыг хосталгаларын узуткаарын, парламентинин эрге-чагыргазын кызыгаарлаарын, монополиялар төлөөлеринин хуу эрге-чагыргазын тургузар сорулга-биле конституцияны өскерттирин, парламентаризмде фашизмдин кандыг-бир яны-бүрү хевирлеринче шилчириңи оралдашкан сан-хөө олигархиянын политиказына удур илдекейлиг демиселче массаларын пролетариат мобилизаап турар.

Ол демиселге ажилчын ангынын бүгү ажилчы коннар-биле эвилели дадыгып быжыгып турар. Ажилчын ангы бодуну кол эвилелчизи тараачыларын феодалдыг артышкынарга болгаш монополияларын күчүлээшкенинге удур демиселге сырый каттыштырып турар. Капитализм оларын амыдыралын пролетариаттын байдалын деңгелине чедир баксыраткан болгаш нийтел амыдыралына өскерлишкенин кылырынын эргежок чугуларынын медегер турар албан хаакчыларын калбак кезээ, а ол ышкаш интеллигенциянын дыка хөйү ажилчын ангынын эвилелчизи болу берип турарлар.

Монополияларга удур нийти-демократтыг демисел социалистг революцияны ырадып турар эвес, харын оон чоокшуладып турар. Демократия дээр демисел—социализм дээр демиселдиң түбүш кезээ. Демократтыг шимчээшкени ханылаан тудум-на, массаларын политиктиг меделерин деңгелин улам бешир, өзүлүг хосталгаже болгаш чаагай амыдыралче олгарга орукту чүглө социализм ажитып бээр деп чүве олгарга улам илден бооп бар чыдар. Ол демиселдин чорудулгазында барын-социалистг, реформистг хоозун бүзүредиглер ардыр, социалистг революциянын политиктиг армиязы тургустунар.

Социалистг революциялар, национал-хосталгалыг антиимпериалистг революциялар, улустун демократтыг революциялары, тараачыларын калбак шимчээшкенин, фашистг болгаш өскө-даа эзээрек дерзин дарлалдын эзу-чурумдарын дүжүрери дээр улус массаларын демисели, национал дарлалга удур нийти-демократтыг шимчээшкенин—бо бүгү капитализмин дээлиинде божаңнадып, оон чилчин үзүп турар делегейин чангыс аай революстуг чорудулгазы болуп каттыжып турарлар.

Чурт бүрүзүңге пролетар революциязы, делегейинг социалистг революциязын бир кезээ бооп турар, ол

чурттуң ажилчын ангызы, улус массалары ону өскүдүп үндүрүп турар. Революция чагыг эзугаар болбас. Ону чонга дашкаартан дөгөп болбас. Ол болза капитализмин иштики болгаш даштыкы талазы-биле ханы чөрүдээрлерин түнелелиде өскүп үнер. Тилчезин пролетариат кандыг-даа өскө-кежиктиг болур чорукту өскө чурттуң улuzuңга дөгөп шыдавас, бир эвес ынчаар болза, оон бодуну тийлелгезинин ужу-дузазы бичелей бээр.

Марксисчи-ленинчи өскө-даа партиялар-биле кады Совет Эвилелинин Коммунистг партиязы бүгү чурттарын улустарын сырый каттыжарыне, бүгү-ле иштики күштерин мобилизаастарыне, илдекейлиг хөдөлгөриңе болгаш делегейин социалистг системанын күчүзүңге дайнышаан, революцияже көдүрүп үңген кандыг-даа чурттуң улuzuңуң херектеринге империалистерин холгаарлаашкынын чайладырыңе азы аяаа шиптириңи согушкуну бээрине, ынчангаш контрреволюцияны империалистг эзу-биле экспорттаарын болдурбазыне кыйгырынын бодуну интернационалчы хүлээлгези кылдыр санап турар. Бир эвес ажилчы коннар бодуну чуртуну национал бүрүн эргезин камгалавышаан, бодуну девискээринде даштыкы шериг баазаларын узуткаарын болгаш агресчи шериг блоктарында үнерин чедип ап турар болза, контрреволюцияны экспорттаарын болдурбазы чик болур.

Революцияже баар орук ыяавыла күрүнелер аразында дайыннарны дамчыштыр эртер чүве деп коммунистер кажан-даа санавайн турган болгаш санавайн-даа турар. Социалистг революциянын дайын-биле холбажары ыяавыла албан эвес. Империалистерин өскүткени делегейин ийн дайыны социалистг революциялар-биле дозулгулаан болза-даа, революциялар дайыннар чокка өскүп черле болур. Ажилчын ангынын улуг сорулгалары делегей дайыны чокка боттаны берип болур. Амгы үде анаа кажангызында-даа артык таарымчалыг байдалдар тургустунуп келген.

Ажилчын ангы болгаш оон авангарды—марксисчи-ленинчи партиялар социалистг революцияны тайбыч арга-биле, хамааты дайыны чокка боттандырынын күзөп турар. Ол чорук ажилчын ангынын болгаш бүгү улустун эрге-ажыктарына, чурттуң нийти национал эрге-ажыктарына дүжүр ийик.

Амгы үеинг байдалында чамдык капиталистг чурттарда ажилчын ангы бодуну мурнакчы отрядына баштадып алгаш, ажилчын база улусчу фронтга болгаш ангы-ангы партияларын база хөй-ниити организацияларын дүжүржүлгаларын болгаш политиктиг кады ажилдажылгазын өскө-даа хевирлеринге үндөзлөш, улустун хөй кезин каттыштырар, хамааты дайыны чокка күрүне эрге-чагыргазын чедип алыр болгаш бүдүрүлгениң кол-кол чепсек-херекселдерин улустун холунга шилчидерин хандырап аргалыг болуп турар.

Чоңуну хөй нуруузуңга дайынап, капиталистер болгаш помещиктер-биле чөпшээржилгенин политиказында ойталаар шипезин чок оппортунистг элементтерге шиптирип итирүп шыгышыкынын бербишаан, ажилчын ангы чонга удур реакциялык күштерин аштырышыкынын таварыштырар, парламентте быжыг хөй нурууну чаалап алыр, ону буржуазиянын ангы талазы-биле эрге-ажыктарына бараан болур чепсек болуп турарында күш-ажылчы чонга бараан болур чепсек болдулар, парламенттен дашкаар массалыг калбак демиселди непердериң, реакциялык күштеринг удурланышыкынын сый шаваар болгаш социалистг революциянын тайбын арга-биле боттандырына эргежок чугула байдалдарын тургузар аргалы бооп турар. Ол бүгү болза ажилчыннарнын, тараачы массаларын болгаш хоорайнын ортумак чергели бөлүктөрүн улуг монополистг капиталга удур, реакцияга удур, социализм ханы реформалар дээр, тайбын болгаш социализм дээр ангы демиселин калбаа-биле, үзүлгө чокка хөгжүткенде, чүглө ынчан бооп болур.

Мөлчүлүк ангылар кажан чоңу күчүлээшкенин яны-бүрү аргазын хергелеп турар ыдыг байдалдарга социализмге тайбыч эвес шилчелгениң болу берип болурун барымдаалаары эргежок чугула. Тергидекин ангылар эрге-чагыргазын эки-тура-биле дүжүп бербес дээрзин ленинизм өөрөдип турар болгаш төөгүнүгү дуржулгазы бедиктап турар. Ындыг байдалдарда ангы демиселин кайы хире дошкун болуру болгаш хевирлерин пролетариат эвес, харын чоңуну улуг нуруузуңу күзөл-сорунга реакциялык бөлүктөрүн удурланышыкынын күжүлден, социализм дээр демиселин кайы-бир чадалары ол бөлүктөрүн күчүлээшкени хергелей бээрден хамааржып апар. Чурт бүрүзү социализмге шилчириде, ол аргаларын кайызын хергелээр төөгүнүгү боттуг байдалдары-биле тодаргайлаттынар.

Социализмин күштери улам улугу-биле өзүп, ажилчын шимчээшкени быжыгып, капитализмин тургустары кошкап турар байдалыг үелерде Маркстыг болгаш Ленинин баш бурунгаар көрүп турганы ышкаш, буржуазиянын бодунуң бүдүрүлгениң кол чепсек-херекселдерин саяды алырына чөпшээржири буржуазияга, а «саттынып үнери» пролетариатка ажитыг апар ыдыг байдал чамдык чурттарга туруп кээп болур.

Революциянын тийлелгези дээр ажилчын ангынын демиселин чедикшинин болгаш, ажилчын ангы болгаш оон партиязы демиселдин бүгү хевирлерин—тайбын болгаш тайбын эвес, парламентиңи болгаш парламентиңи эвес хевирлерин—кайы хире шипгээдип алырында болгаш демиселдин бир хевирин өскө хевир-биле эң-не дүргени-биле база хеп-хеертен солуруунга кайы хире белен болурунда хамааржып. Социалистг революциянын бүгү чурттарга хамаарыгалыг нийти дүрүм эзугаар кол-кол чүүлдери бар турзажок, төөгүдө тургустуна берген национал талазы-биле онзагай чүүлдериңи болгаш чачылдарын яны-бүрү чорую революстуг чорудулга-ның тускай онза байдалдарын, пролетариаттын эрге-чагырга киреринин яны-бүрү хевирлерин болгаш темпелерин төртүндүрүп турар. Чамдык чурттарга пролетариаттыг диктатуразы дээр демиселдин хөгжүлдениңе шилчелге үе-чадаларыңың болу берип болурунун болгаш эргежок чугулазынын, социализм тургузуп турар нийтиледип политиктиг организациязын хевирлеринин яны-бүрү болу бээринин чылдагааны ында. Ынчал-жажок, капитализмде социализмге шилчелге кандыг-даа хевир-биле болдуна-даа ол чүглө революциянын оруу-биле болдунуп болур. Социализм тургузушкунуң үезинде чаа, улусчу күрүне эрге-чагыргазынын хевирлерин кандыг-даа яны-бүрү болур болза, оларын шынары чангыс—ол дээрге өзүлүг демократия, ажилчы чоннарга демократия болур пролетариаттың диктатуразы-дыр.

Бүгү улустун, нийти-националдыг азы ачылдан дашкаар күзөл-бодалдын лоукаары-биле ыдыктаттыган эң-не демократтыг дээр безин буржуаз республика херек кырында—бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринге хуу капиталистг өңчү туруп турар болган ужурунда—бур-

жуазиянын диктатуразы, ажилчы коннарнын эң-не хөй нуруузуңу каш борбак капиталистерин мөлчүрүрүп болгаш базарын машинаны болуп чайлаш чокка артып калыр. Бодунуң күрүнениң ангы талазы-биле бүдүжүн чажырып турар буржуазияга удурланыштыр ажилчын ангы күрүнениң ангы талазы-биле бүдүжүн чажырбайн турар.

Пролетариаттын диктатуразы дээрге эвезин нурууну чагырган деңгел чок хөй нуруунуң диктатуразы-дыр: ол болза мөлчүкчүлөргө удур, улустарын болгаш нацияларын дарлаарынага удур, кижини кижинин кавдыг-даа мөлчүрү чоруун узуткаарыне уланган. Пролетариаттын диктатуразы чүглө ажилчын ангынын эвес, харын база бүгү күш-ажылчы конуну эрге-ажыктарын илередип турар; оон кол указы—күчүлөл эвес, харын тургузушкуну, чаа, социалистг нийтелди тургузары, оон чаалап алышыкынын социализмин дайынынарында камгалаары болур.

Ажилчын ангынын бүгү делегейге төөгүлүг сорулгазын күүселдеринин чугула негелдериңи—оон хүрээлинде чарлышыкынын ажит тилээр болур. Чангыс эптиг хөдөлүшкенин боттандырып турар сырый каттышка ажилчын ангынын мурнуңа империализмин чангыс-даа шивезин быражып шыдашпас. Коммунистг партиялар социал-демократтыг партиялар-биле чүглө тайбын дээр, ажилчы коннарнын амыдырал байдалдарын экижидери, оларын демократтыг эргелерин болгаш хосталгаларын камгалаары база алтыдыры дээр эвес, харын база эрге-чагырганы чаалап алырынын болгаш социалистг нийтелди тургузарынын демиселинге кады ажилдажылга дээр сорулга салып турар.

Оон-биле кады коммунистер болза социал-демократиянын идеологтуг үзел-бодалын болгаш барын оппортунистг практикаын шүгүмчүлөп, социал-демократиянын буржуазия талазыне ажимы-биле шилчезин, ажилчын ангынын чангыч болган социалистг негелдеринден ойталаан барын удуртукчуларын сойгалап илередип турар.

Коммунистг партиялар—делегейинг революстуг шимчээшкенин авангарды. Марксизм-ленинизмдин боттуг амыдыралдын, эртемниң коммунизмин өндүрүп турар сорулгаларын чүглө пропагандаларына эвес, харын база практика кырына боттандырына бодунуң аргаларын олар бүзүрөткөнер. Делегейин коммунистг шимчээшкени болза амгы үде реакциянын каттышкан күштери ону чылча шаап шыдавас ол хире күчүлүг апарган.

Коммунистг шимчээшкени яны-бүрү оппортунистг агымнарга удур демиселге өзүп, канналып турар. Амгы үеинг байдалдарында коммунистг шимчээшкениге кол айнып болза буржуаз салдарын илэрээшкени болур ревизионизм, барын-оппортунизм болуп турар. Марксизмден бодунуң ойталаашкынын нийтелдиңи болгаш ангы демиселин сөөлүг чаа байдалдарын барымдаалап көөрү эргежок чугула дээр дугайында чулчурушкуннар-биле чажырып чарбышаан, ревизионистг эргежор кырында коммунистг шимчээшкениге буржуаз-реформистг идеологиянын непердикчилери болур ролду күүседип турарлар. Марксизм-ленинизмден оон революстуг утка-шынарын аралдырып, социализмге ажилчын ангынын, күш-ажылчы конунуң бүзүрелин божаңнадып кошкандарын, империализмге удур демиселге ажилчыннарнын, ажилчы коннарнын чепсезин дүжүрерин болгаш оларын мобилизаастарын олар оралдажып турарлар. Ревизионист болза социалистг революциянын болгаш пролетариат диктатуразынын төөгү талазы-биле эргежок чугулазын, марксисчи-ленинчи партиянын удуртукчу ролун херекке албастан, пролетаржы интернационализмдин үндөзүнүн сулардап, национализмге тайып кирип турарлар. Ревизионизминг идеологиязы Югославиянын коммунистг эвилелинин программасында эң-не долузу-биле сийниккен.

Өскө бир айнып болза, догматизм болгаш сектантыч чорук бооп турар, олар революстуг теориянын чогаалдык хөгжүлдөзү-биле эштеп чок чөрүлдөдө турар коммунистерин калбак массалардан хоорудуларын, башкаландырынын оралдажып, оларын илдекей чок маан олударыне чыгаар азы революстуг демиселге авантюристг кедергей чөн хөдөлүшкенине илер, өскөрүлүп турар байдалды шын үнелеп тыварына болгаш чаа үнүп кээп турар аргаларын ажилчын ангынын база бүгү демократтыг күштерин эрге-ажыктарына ажиллаарына моондактап турар. Бир эвес догматизмге болгаш сектантыч чорукка удур чайгылыш чок демиселди чорутпас болза, тус-тус партияларын хөгжүлдөзүнүн кайы-бир үе-чадаларына олар кол айнып болу берип болур.

Ревизионизмге, догматизмге болгаш сектантыч чорукка удур, ленинизмден кандыг-даа ойталаашкынарга удур эштеп чокка демисежин—делегейин коммунистг шимчээшкенин чангыс эвин улам ийн быжылгазына, социалистг лагеринин быжыгырына эргежок чугула негелде болур деп Совет Эвилелинин Коммунистг партиязы ынчаар көрүп турар.

Коммунистг партиялар хамаарылга чок болгаш боттарынын чурттарынын тодаргай байдалдарын барымдаалап тургаш политиканы ажитып кылып турарлар. Олар боттарынын аразында харылаарынын дең эрге, пролетаржы интернационализмдин принциптеринге үндөзүлп тургузуп турарлар. Олар боттарынын ажил-чорудулгазын күш-ажылдын чангыс аай делегей армиязынын тудуш кезектери бооп, эки-туразы-биле болгаш меделердин-биле дүштүрүп турарлар. Аки-дуума партияларын кады ажилдап кылганы, империализмге удур, тайбын, демократия болгаш социализм дээр демиселдин нийти сорулгаларына хамаарышкан үнелелдерин болгаш түнелдерин база коммунистг партияларын делегей Чөвүлөл хуралдарына хүлээп алдынган Декларация болгаш Меделгелди бүгү коммунистг партиялар-биле бир дөмей шынгызы-биле сагырын Совет Эвилелинин Коммунистг партиязы бодунуң интернационалчы хүлээлгези кылдыр санап турар.

Марксизм-ленинизмдин, пролетаржы интернационализмдин принциптеринге үндөзүлөш, делегейин коммунистг шимчээшкенин чангыс эвин шиптириңи-биле камгалаары, оон чангыс эвин божаңнадып болур кандыг-бир хөдөлүшкенин болдурбазы болза, национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш тайбын дээр, социалистг революциянын, социализмин болгаш коммунизмин тургузарынын сорулгаларын чедикшинин биле шиптирлээр дээр демиселге тийлелгенин ыяавыла негелдериңи бооп турар.

СЭКП моюн сонгаар-даа бүгү чурттарын коммунистерин улуг армиязынын хүрээлинин чангыс эвин болгаш сырый каттыжышыкынын быжылгаарыне бодунуң күженишкенин утлар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫНЦ ПРОГРАММАЗЫ

(Уланчызы).

те тудуп турган болза социализмниг тывылганы дарлат-
тырган улустарныг хосталышкынынц үе-чадазыныг
чедил келгени бооп турар. Национал-хосталгалыг ре-
волюцияларныг күчүлүг чалгы колониалдыг системаны
арылдыр ширбип, империализмни туруштарын кош-
кадып турар. Мурнунда колония болгаш чартык колония
болуп чораннарнын орунуга бүрүн эргелиг аныяк кү-
рүнелер тыттып келген болгаш тыттып турар. Оларныг
улустары боттарыныг хөгжүлдесиниң чаа үе-чадазынче
кирипкен. Олар чаа амыдыралдыг тургузукчулары бол-
гаш улустар аразыныг политиказыныг илдепкейлиг кир-
жикчилери, империализмни чылча шаварыныг рево-
люстук күжү болуп көдүрлүп үнгенер.

Бичалзажок демисел ам-даа доозулбаан. Колони-
ализмниг кичизин ап октаан улустар хосталганын аң-
гы-аңгы дендеди чедип алгандар. Оларныг иштинден
хөй улустар национал күрүнелерин тургускаш, эконо-
миктиг тускай чоруун болгаш политиктиг хамаарыш-
пас чоруун быжыглаарын чедип ап турар. Езу барым-
даалап тускай, а херек кырында даштыкы монопо-
лиялардан политиктиг болгаш экономиктиг хамаарыш-
пага турар чурттарын улустары империализмге
болгаш реаксылыг империализмге өзү-чурумнарга удур
демиселче көдүрлүп үнүп турар. Колониалдыг кулда-
нышкынын кичизин бегин ам-даа ап октаваан улустар
даштыкы кулданыкчыларга удур маадырлыг демиселди
чорудуп турарлар.

Бүрүн эргелиг аныяк күрүнелер империализмниг күрү-
нелерин системазында даа, социалист күрүнелерин
системазында даа кирбейн турар. Бичалзажок, оларныг
эң хөй нуруузу делегейниг капиталист ажил-агынында
онзагай черин ээлеп турар-даа болза, оортан ам-даа хос-
толбаан. Ол дээрге капиталист монополияларга де-
легейин ам-даа мөлчүлүп турар кезээ-дир. Импери-
ализмден экономика талазы-биле хамаарылгалыг чоруун
ол чурттар узуткаваан шаанда делегей империализмни-
ниг кочкаа тывар чери болур ролон ойнап, чартык ко-
лониялдыг мөлчүлгенин объектизи болуп артып каап
турарлар.

Социализмниг делегей системазынын туруп турары
болгаш империализмниг кошкан чоруу национал бо-
даралдыг, чус-чус чылдарга жожудап калган чоруун
болгаш түрөңги байдалын узуткаарыныг, экономиктиг
хамаарышпас чоруун чедип алырныг перспективазын
хосталган чурттарын улустарынын мурнуна ажыдып
берип турар.

Колониализмниг артышкынынын узуткаарын, им-
периализмниг тергинделенин даялдырын тура тыртып
октаарын, даштыкы монополияларны кызып үндүрерин,
национал үлөтүрүнү тургузарын, феодалдыг өзү-чурум-
нары болгаш артышкынынын узуткаарын, бүгү та-
раачынарнын эрге-ажыныга дүүштүр оларныг киржил-
гези-биле шиттирлел агар чартыгаларын чорударын,
ийбича ынакшылдыг тускай даштыкы политиканы
ботандыраарын, нитилел амыдыралын демократча-
рын, политиктиг хамаарышпас чорукту быжыглаарын
нацияны эрге-ажыктары негеп турар. Нийти-нацио-
нал сорулгаларын шиттирлээрине нацияны бүгү-
ле патриоттуг болгаш депшилгелиг күштери сонуургалдыг.
Ол дээрге оларныг каттыжышкыны болдунуп болур
үндөзүн суур ол-дур.

Империализмге удур политиканы ботандырып турар
патриоттуг, демократтыг күштерин чүгле калбак катты-
жышкынынын мурнуна даштыкы капитал аткаарлаар
апаар. Чүгле демократтыг нийти шимчээшкенин со-
гушкуну-биле феодалдыг туруштар ам буступ дүжүп
болур. Бүдүрүкчү күштерин хөгжүлдесин боогдап турар
ортакчы чус чылдыг артышкынынын чүгле ханы агар
чартыгалары болгаш калбак тараачын шимчээшкени
арылдыр ширбип, Азияныг, Африканыг болгаш Латин
Американыг улустарынын мурнуна чиди-биле тургу-
тууп турар аш-чөө айтырыны шиттирлел болур. Де-
мократтыг эргелерин болгаш хосталгаларын чаалап
алган, күрүнеи эргелеп башкаарына илдепкейлиг кир-
жип турар улус политиктиг хамаарышпас чорукту бы-
жылап болур.

Нийти национал сорулгаларын шиттирлээриниң үн-
дөзүн чүлү — империализм-биле чайгылыш чок демисел
болур. Колония болгаш чартык колония чораннарны
капиталист ажил-агыныг системазында тударын,
анда оларныг ден эвес эргелиг байдалын быжыглаарын
империализм оралдагып турар. Амгы үениң колони-
ализмниң кол чөлөнгизи — Американың Каттышкан
Штаттарыныг империализми.

Улустарын колониалдыг дарлалын чаа аргалар-биле
болгаш чаа хевирлерге хевээр арттыраарын империали-
стер оралдагып турарлар. Хосталган чурттарын ботта-
рыны эрге-чагыргазыныг адаанга тудар, ол чурттарын
чаалап алган хамаарышпас чоруун өзү барымдаалаан
болдурар азы оларныг хамаарышпас чоруун чок кылар
дээш империалистер бүгү-ле аргаларын (колониалдыг
дайынырын, шериг блоктарын, сүлчүлөрүн, өлдүрүкчү
дерзин чорукту, үредекчи үлгедилерин, экономиктиг
ийишкыны, садып хээлилер чорукту) ажыглап турар.
Олар «дузаламчыны» чылдаа-биле ул чурттарда
эрги туруштарын хевээр тударын, чаа туруштарын эже-
леп аларын, боттарыныг социал чөлөнгижин калбар-
тырын, национал буржуазияны боттарыныг талазынче
кирерин, дерзин өзү-чурумнары тургузарын, саттырып
көгүттүрген кижилерин эрге-чагыргага кириерин оралда-
гып турарлар. Националдарын болгаш аймактарын
көрүшпес чорууну хораннаттырган чепсез империали-
стер ажыгалавынан, национал-хосталгалыг шимчээш-
кенин хурээлениг чарлышкыны болдурарын орал-
дагып турар. Тус черлерин мөлчүкчү аңгыларныг
реаксылыг бөлүктөрүн империализмниң эвилелчизи бо-
луп турарлар.

Бичангаш, империализм болза, бүрүн эргелиг аныяк
күрүнелерин болгаш хамаарылгалыг бүгү-ле чурттар-
нын мурнуна туруп турар нийти-национал сорулгалар-
нын шиттирлээринин орунда кол дайзын болгаш кол
моондак болуп артып турар.

Национал-хосталгалыг революция политиктиг хамаарыш-
пас чорукту чаалап алыры-биле доозулбайн турар. Бир
эс революция социал болгаш экономиктиг амыды-
ралга ханы чартыгаларын болдурбас, национал бо-
даралдыгын үндөзүн сорулгаларын шиттирлөөс болза,
ол хамаарышпас чорук быжыг эвес болур болгаш меге-
хоозун чүве кылар хуула бээр.

Ол революцияны эчизинге чедирер дээш, национал
эрге-ажыктар болгаш социал депшилге дээш эң-не быжы-
гы туруштук демиселчи — ажилчын аңгы. Үлөтүрүнүг
хөгжүлдесин биле кады оң хурээленин саны болгаш
нитилел-политиктиг амыдыралга оң ролу эвер. Ажилчын
аңгыны болгаш тараачынарныг эвилели — демо-
краттыг ханы чартыгаларын болгаш экономиктиг, со-
циалдыг депшилгени ботандыраар дээш чедилешкенин
демиселди үндөзүн чүлү. Ол эвилел болза национал
калбак фронтунуң өзө болур жуурлук. Антиимпери-
алист болгаш антифеодалдыг демиселге национал бур-
жуазияныг киржилгенин хемчээли ажилчын аңгыныг
тараачынар-биле эвилелдин быжындан биче эвес ха-

мааржыр. Национал фронтга ажилчын аңгы, тараачын-
нар, национал буржуазия болгаш демократтыг интелли-
генция база каттыжып турар.

Одунга улустарныг хосталгалыг шимчээшкени хөй-
хөй чурттарда национализмниг тутунуң адаа-биле чоруп
турар. Мөлчүттүрген нацияларныг национализмниг
болгаш мөлчүп турар нацияларын, национализмниң
аразын марксисчи-ленинчилер ылгап турар. Мөлчүткен
нацияныг национализмде дарлагла удур угланган ний-
ти демократтыг утка-шынар бар, бичангаш тодаргай үе-
чадада ол төөгү талазы-биле шыныттынган деп комму-
нистер санавышаан, ону деткип турар. Империалист
дарладан хосталышына, национал хамаарышпас чорук-
че болгаш национал катап төртүтүнүшкүчө мөлчүткен
улустарныг чүткүлүндө ол илергейлетинип турар. Оон-
биле чергелештир, реаксылыг мөлчүкчү ызыгууртаннар-
ныг идеологиязын болгаш эрге-ажыктарын илергейлээ
өскө талазы мөлчүткен нацияныг национализмде ба-
за бар.

Национал буржуазия бодунун будуш-шынарыныг та-
лазы-биле ийи язы характерлиг. Колония болгаш мур-
нунда колония база хамаарылгалыг чоран чурттарда
империалист бөлүктөр-биле холбашпаан национал
буржуазия антиимпериалист болгаш антифеодалдыг
революцияныг кол сорулгаларын ботандыраарына амгы
үениң байдалдарында боттуу-биле сонуургалдыг. Бичан-
гаш, оон депшилгелиг ролу, нийти национал үндөзүн со-
рулгаларын шиттирлээрине оон киржир аргалы ам-
даа төмөзөн.

Бичалзажок, ажилчын чоннарныг болгаш бай аңгы-
ларныг аразында чөрүлдээрине өзериңиз база чурт-
туң иштинге аңгы демиселиңиз чидилгениңиз хире
чергези-биле национал буржуазия империализм-биле
болгаш иштики реакция-биле чөпшээрер хөөнү улам-
на көргүзүп турар.

Хосталган чурттарныг хөгжүлдесиниң чорудулгазы
нарын, элээн үе-чадаларлыг болган туруп болур. Төөгү
болгаш социал-экономиктиг байдалдарныг аны-бүрү
болуп турарыныг учурунда хосталган чурттарда мас-
саларныг революстук чогаалдыкы чоруу социал депшил-
генин оруу-биле оларныг хөгжүлдесин хевирлеринге
болгаш темпиринге боттарынын онзагай чүлдөрүн
кирип турар.

Колониализмниг дарлалындан хосталган чурттар
кандыг орук-биле — капиталист азы капиталист эвес
хөгжүлдесин оруу-биле баар бе — оларныг улустарыныг
мурнуна тургустунган үндөзүн айтырларын бирээзи
ындыг болуп турар.

Оларга капитализм чүңү берип болуру?
Капитализм — улустуң качыгалдарыныг оруу-дур.
Экономиканы дүрген депшилгезин, эгледет-түргөлдөй
узуткаарын ол хандырбас; социал ден эвес чорук ха-
нылаар. Көдөзүн капиталист хөгжүлдесин тараачын-
нары улам хоозуралдыр. Азы капиталисттиң хөргөңи
бийиыры дээш даржылгалыг күш-ажыл, азы ажил
чоттарыны үргүлчү турар армиязын долдурары ажил-
чынарнын үлүңгө таваржыр. Улук капитал-биле
адаанжалгалыг демиселге биче буржуазия бастырар.
Култураныг болгаш өөредилгениң чаагай чоруу мас-
салга чедип алдымыс болуп артып калыр. Интел-
лигенция бодунуң талантыларын салдылаар учурга ар-
гажоткун кырындан таварышкан турар.

Улустарга социализм чүңү берип болуру?
Социализм — хосталаже болгаш аас-кежикче улус-
тарныг оруу-дур. Экономиканы болгаш културанын
дүрген көдүрүлүшкүнү ол хандырар турар. Чус-чус
чылдарын дүргүндө эвес, а бир салгалдыг амыдырал-
дын дүргүндө социализм хожудангай чуртту индус-
триалдыг чурт болдуруп турар. Бодунун алыс бүдү-
жүндөн тура планыг социалист экономика көдүр-
лүшкүнү болгаш чечектелишкениң экономиказы
болур. Кижини кичи мөлчүлү чорукту узуткаары социал
ден эвес чорукту чок кылар. Ажил чотлары чорук
бүрүнү-биле чиде бээр. Социализм бүгү тараачынарны
чер-биле хандырар, ажил-агыны хөгжүдөр талазы-биле
оларга дузаламчыны көргүзүп, оларны күш-ажылчы
күженишкенин эки-турага үндөзлөш, кооператив-
терге каттыштырып, мурнакчы көдөз ажил-агы техни-
казын болгаш агрономия эртемин оларны эргезинге
тыгып турар. Тараачынарны күш-ажылы улам бүдү-
кчүлүг болу бээр, а чер хөй үр-үшчелдерин берип
болур. Социализм ажилчын аңгыны болгаш бүгү
ажылчы чоннарны амыдыралыныг материалдыг бол-
гаш културалыг бедик денелдин хандырар. Карангы бү-
дүлүк чоруктан улус массаларны социализм адырап,
оларны амгы үениң културазына хандыкшыдар.
Улустуң чаагай чоруунга бараан болур чогаалдыкы чо-
рукка делгем хаялар интеллигенцияны мурнуна
ажыттынар.

Кандыг орукту шилип алыры — улустарны боттары-
ныг иштики херээ. Бүгү делегейге күштерин амгы дең-
зигүүр болгаш социализмниг делегей системазыныг та-
лазындан күчүлүг деткимчени боттук аргазы турда
шаандагы колониаларныг улустары ол айтырыгы ботта-
рыны эрге-ажыктарына таарыштыр шиттирлел болур-
лар. Оларныг шилгезин аңгылар күштериниң деңзигүү-
рүндөн хамааржыр апаар. Хөгжүлдесин капиталист
эвес оруу ажилчын аңгыны, улус массаларны, нийти-
демократтыг шимчээшкенин демисели-биле хандырты-
нар болгаш нацияныг денел чок хөй нуруузуңу эрге-
ажыктарына дүтжүр.

Национал демократияныг күрүнелериниң тургустуна-
рыны болгаш хөгжүлдесиниң оруктарында калбак пер-
спективалар кошкак хөгжүлделиг чурттарын улустар-
нага ажыттынып турар. Национал демократияныг
күрүнениң политиктиг үндөзүн — национал хамаарыш-
пас чорук дээш, калбак демократия дээш, антиимпери-
алист, антифеодалдыг, демократтыг революцияны тую-
лунга чедирер дээш демиселип турар бүгү депшилгелиг,
патриоттуг күштерин блогу болур.

Улус массаларын аңгы болгаш национал бот-меде-
релиниң чайгылыш чок өзүлдесин — нитилел хөгжүлдесин
амгы үениң характерлиг шынары-дыр. Империали-
стер национал бот-эргениң идеязын хажыдар, кол ут-
ка-шынары ап октаар, национал дүжүн хараар чорукту
өскүрдеринге, национал онзагай чорукту өзүзүн негпе-
редиринге, национал удурланышкак чорукту өскүрлеринге
ону ажыглаар дээш бар-ла шаа-биле оралдагып турар-
лар. Демократтыг күштер болза улустарын ден эргелиг
болуру, оларны бот-бодунга бүзүржерин, найыралы,
бот-бодунга дузалажыла болгаш эң сырын харылажыла-
газы дээш, социал депшилгени эрге-ажыктары дээш на-
ционал тускай догунаар эргениң идеязын бадыткап тур-
ар. Национал тускай догунаар эргениң идеязы, ону де-
мократтыг өзү-биле билдирге, улам-на бадыткаптынып,
өзүп турар учур-дузалыг бооп, нитилелдин депшилгелиг
хөгжүлдесин чүгүла фактору болуп бар чыдар.

Коммунист партиялар антиимпериалист, антифео-
далдыг, демократтыг революцияны туюлунга чедир чай-
гылыш чокка чорудар дээш, национал демократияны
күрүненин тургузар, социал депшилге дээш илдепкейлиг
демиселип турарлар. Коммунистерниң сорулгалары

нацияныг дээди эрге-ажыктарына дүтжүр турар. Анти-
коммунизм деп чүгөге чагдынып алгаш, национал фронт-
туну буза теңсир дээр реаксылыг бөлүктөрүн оралда-
жышкыныры, коммунистерни истеп-сүрер чорук нацио-
нал-хосталгалыг шимчээшкенин кошкаарына чедирип,
улустарны национал эрге-ажыктарына чөржүп, чедип
алдынган чаалап алышкынынары ышкынарына айыл-
ды тургузуп турар.

Национал күрүнелер хамаарышпас күш болуп бүгү
делегейге улам илдепкейли-биле көдүрлүп үнүп турар,
ынчаарга херек кырында колдуунда депшилгелиг, рево-
люстук болгаш антиимпериалист күш болуп турар. Ко-
лониялдыг дарладан хосталган чурттар болгаш улустар
амгы үениң кол айтырын шиттирлээрине — делегей-
нин чаа дайзын болдурбазына шыларангай ролду
ойнаар хүлээлгелиг. Империализм бодунуң өскүдүкү
үндүргөн үптечки дайынарына ол чурттарны кичи бол-
гаш материал курлавырларын моондакташкын чокка
ажыглап болу дег үе эртен. Ол чурттарны улустары,
реаксылыг болгаш колонизаторлар-биле холбашкан бөлү-
ктөрүн удурланышкыны, а ол ышкаш национал
буржуазияны чайгылышкыны ажил эртпишаан, ботта-
рыны курлавырларын бүгү-ниити айылы чок чорукка
бараан болур кылдыр тургузуп, тайбынчың чаа чөлөң-
гичи болган турар үе келген. Ону оларны боттарыны
үндөзүн эрге-ажыктары, бүгү улустарны эрге-ажык-
тары негеп турар.

Хосталган чурттарныг улустарыныг болгаш соци-

III. Буржуаз болгаш реформисчи идеологияга удур демисел

Амгы делегейде коммунист болгаш буржуа ийи
идеологияларныг кадыг-дошкун демисели чоруп турар.
Ол демисел — капитализмден социализмге шилчилгениң
төгүлүг чорудулгазыны кичи төрөлгөтениң угаан-бо-
дал амыдыралында илергейледи-дир.

Чаа төөгүлүг үе-чада пролетариаттың өртемчелин
революстук өзү-биле көөр үзелдиге тилгелени берген.
Марксизм-ленинизм мурнакчы кичи төрөлгөтениң
угаан-бодалдарын айтыкчызы апарган.

Буржуа өөредилгер болгаш школалар төөгүнүң шы-
галдазын тудуп шыдаваан. Олар амыдыралдыг иди-
п үндүрүп турары айтырларга эртем өзүзүнүң хары-
зын берип шыдаваан болгаш берип шыдавастар-даа.
Улус массалары боттарыны хандыкшыдыптар хире
идеялары буржуазия ам иди үндүрүп шыдава. Капи-
талист чурттарда улам-на хөй кижилер буржуа миро-
возрениеден адырып турарлар. Буржуа идеология ханы
кризиске таваржып турар.

Хөй санныг масса кижилерниң медерелинде револю-
стү эргилде — нарын болгаш үр үениң чорудулгазы. Со-
циализмниң делегей системазы хөй тилгелерин чедип
алган тудум-на, делегей капитализмниң кризиси ханы-
лаан тудум-на, амгы демисели чидилген тудум-на
коммунизм дээш демиселче массаларны каттыштыраары-
га болгаш мобилизастарына марксисчи-ленинчи идея-
ларны ролу улам өзүп үнер. Идеологтук демисел —
пролетариаттың амгы демиселиниң чүгүла кол кезээ.

Империалист реакция коммунизмни болгаш оң чаа-
гай идеяларын бужартадырын, капитализмни камгалаары
оралдашышаан, массаларга идеологтук салдар
чедирерин бүгү-ле чепсектерин мобилизастап турар.
Империализмниң идея-политиктиг кол чепсез антикомму-
низм болур, оң кол утказы социалист тургузугу үгү-
лдээр, коммунист партияларныг политиказын бол-
гаш сорулгаларын, марксизм-ленинизмни өөредини
өжөгөзүн өскүртип болуп турар. Антикоммунизм дээр
меге лозундарын алаа-биле империалист реакция бү-
гү-ле мурнакчы болгаш революстук чүлдөрүн истеп сүрү-
п база хораннап, ажилчы чоннарны хурээленин бу-
зарын, пролетарийлерни демиселче күзөл-соруун моон-
дактарын оралдагып турар. Ол кара туктун аадаан
ам социал депшилгени бүгү-ле дайзынары: сак-хөө
олгархиязы болгаш дайзынрактар, фашистер болгаш
реаксылыг шажынчылар, колонизаторлар болгаш поме-
щиктер, империалист реакцияны бүгү-ле идеялыг
болгаш политиктиг өмөржикчилери каттышканнар. Ан-
тикоммунизм — буржуа идеологияны буурап бадып ту-
рарыныг кедерез хемчээлини илергейлели.

Буржуа тургузугуң камгалакчылары массаларны
сагыш-сеткил талазы-биле мугулай чорукка тударын
оралдашышаан, буржуа тургузугуң мөлчүкчү мөзү-
шынарын чажырып, капитализмни деткип каастарыны
улам чаа «теорияларын» чогаалдып кылдып турар. Амгы
үениң капитализм бодунуң утка-шынарын өскүрткен,
ында өңчү-хуунуң «үлгезин» болгаш капитализм «демо-
кратчыдыгызы» болуп, аңгылар болгаш амгы демисели
төүп чидип, «орулгаларын денештирип» база эконо-
миктиг кризистер узуткатынып турар «улустук капита-
лизм» апарган ышкаш кылдыр олар бадыткап турарлар.
Херек кырында капиталист нитилелдин чөрүлдээрине
болгаш удурланышкактарыны күштелерини
дугайында, оң иштинге амгы демиселини чидилгенин
дугайында марксисчи-ленинчи өөредигиң шыныын
амгы үениң капитализмниң хөгжүлдесин бадыткап турар.

Буржуа тургузугуң камгалакчылары ону «бүгү-ни-
ти чыргалаңгы күрүнеси» деп адап турарлар. Капи-
талист күрүнө монополияларга удурланышкак дээр ийке-
па база социал талазы-биле чөрүлдээ чок чорукту бол-
гаш бүгүлдесин чыргалаңгы чедип аптар чүве деп хоо-
зун чүлдү олар негпедип турарлар. Ындыг болза-даа
буржуа күрүнө — монополияларны дыйнагач чепсез,
а алган-йөрөзү турары «чыргалаңгы» — сак-хөө капита-
лың хардаачыларына чыргалаңгы болгаш күш-ажылдыг
чүс-чүс миллион кижилерин түргөлдө, качындаал дээр-
зин улус массалар боттарыны дуржугазында бүзү-
рүп турар.

Антикоммунизмниң «теоретиктери» империалист
чурттарны «хостук делегей» деп адап турарлар. Херек
кырында «хостук делегей» — мөлчүлгениң болгаш эрге-
медел чок чоруктуң делегейи, кижини төлөптиг чоруун-
га болгаш национал ат-алдарына калдарыныг де-
легейи, караңгы-дүмбей чоруктуң болгаш политиктиг
реакцияныг делегейи, милитарисчи калчааралдыг бол-
гаш ажилчы чоннары ханыг өзү-биле аажылаарыныг
делегейи-дир.

Монополист капитал фашизмниң идеологиязын —
кедерез шовинизмниң болгаш расизмниң идеологиязын
төртүндүрүп турар. Эрге-чагыргада фашизм — сак-хөө
капитализмни эң-не реаксылыг, эң-не шовинистиг, эң-не
империалист идегеттерин аяк өлдүрүкчү диктатура-
зы-дыр. Ажилчын аңгыны партияны аңгылап база
чылча шаап алгаш, пролетариатты күжүн үрмөктөп
база оларны тус-тус кезектер айы-биле согар, а оң
соонда бүгү-ле өскө-даа демократтыг партияларны
болгаш организацияларны узуткаар, улусту капитали-
ст монополияларныг согур чепсез кылар дээш фашизм
каа-даа база каян-даа калчаараан антикоммунизмден
эгелээр. Фашизм бодунуң согушкуннарын хамыктың

листиг күрүнелерниң улустарыныг күженишкенин
дайын айылынга удур демиселге каттыштыраары — бү-
гү-ниити тайбынчың эң улук фактору болур. Кичи тө-
рөлгөтениң үштүң ийи кезинде күзөл-соруун болгаш
күжүн илергейлел турар ол күчүлүг фронт империали-
стиг агрессорларны аткаарлаарына албадап болур.

Империалист дарладан хосталыр дээш демиселип
турар азы хосталган улустарны ак-сеткилдиг болгаш
шыныч өнүктөрү — социализмниң чурттары оларга бү-
гү талаалыг деткимчени көргүзүп турар. Ол чурттар ко-
лониялдыг дарладдыг бүгү хевирлерин узуткаары дээш
олар туржуп, колониялыг империалист бузундула-
рына тургустууп турар күрүнелерин тускай догу-
наар эргезин быжыглаарына бүгү хемчег-биле дуза
турарлар.

СЭКП болза колония болгаш чартык колония де-
лаалды ап октапкан улустар-биле ачы-дүңмалышкы эви-
леди бодунуң делегей политиказыны кол чүлдөрүн
бирээзи кылдыр көрүп турар. Ол эвилел делегей социа-
лизмниң болгаш делегейниң национал-хосталгалыг
шимчээшкенин амыдыралчы эрге-ажыктарыны нийти
чоруунга үндөзлөттинген. Национал хамаарышпас чо-
рукту чаалап алырның болгаш быжыглаарыны оруу
биле чоруп ораар улустарга, колониалдыг системаны бү-
рүн узуткаары дээш демиселип турар бүгү улустарга
дузалаарын СЭКП бодунуң интернационалчы хүлээлге-
зи кылдыр санап турар.

мурнуна, ажилчын аңгыны болгаш бүгү ажилчы чо-
нарны эрге-ажыктарыны эң соксаал чок, шудургу
болгаш садып алдымыс камгалакчылары болур комму-
нист партияларга удур угландырып турар.

Империалист реакция национал болгаш раса чө-
рүлдээрни кысырынга, хөй националдарны болгаш
расаларны истеп сүреринге (антисепитизм, негрлерни
кошкак хөгжүлделиг чурттарны улустарын сөөк-язы
талазы-биле дорамчылап куду көөрү), ажилчы чоннар-
ның амгы талазы-биле медерелин дүмбөйжидеринге, про-
летариатты болгаш оң эвилелчилерин амгы демиселин
ден чардыктырынага шовинизмни болгаш расизмни
калбаа-биле ажыглап турар.

Империализмниң политиктиг болгаш идеологтук ар-
сеналында шажынчы чорук улам өзүп турар учур-дуза-
лыг болуп турар. Хүрээлери болгаш оң хөй санны
аппаратын ажыглаары-биле ол кызыгарлаттымайн турар.
Ам ол болза дык хөй капиталист чурттарны
эрге-чагыргазында туруп турар улуг-улуг партиялар
болуп турар. Ол шажынчы чорук бодунуң профези-
лел, аныяктар, херээженер болгаш өскө-даа организа-
цияларын тургузупшаан, ажилчын аңгыны хурээленин
ажылчы чоннарын хурээленин сандардап турар.
Ажилчы чоннарын шажын чүдүлгелиг медерелин
оларны бүдүлүк сүзүлгелерин болгаш эргенин

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

(Уланчызы).

болгаш ангы демисели чок деп санап турарлар, пролетар революциянын эргежок чугулазынга болгаш бугурулгенин чепсек-херекселдеринде хуу өнүчүү узуктарында уду демисеип турарлар. Олар социализмге «капитализмдин чоорту шилчиники» болуп турар дээр аянын чүдүлү чүлчүрүп турарлар.

Барын үзөлдү социалистер социалистик революцияга социал реформаларны удуруланыштыр тургузуудан эгелеп алгаш, күрүнө-монополистик капитализмни камгалаарын киргенер. Мооң мурнунда олар революстуг марксизм-биле чөрдүдээлерин амылдын шимчээшкенин эчис сорулгаларынын талазы-биле эвес, а ол сорулгаларны боттандаларынын аргларынын талазы-биле бооп турган деп пролетариатка бугурулгенин аралдап турганнар. Ам олар социализмден шуут ажы-биле ойталап турарлар. Мооң мурнунда барын үзөлдү социалистер ангы демиселин пролетариаттын диктатуразын чедирерин хүлээп көөрүндөн ойталап

турганнар. Бөгүн олар чүгле ангы демиселин чок деп эвес, харын база буржуаз нийтиледде өжөнөшкөк аңгылар чок деп санап турарлар.

Социал-демократизмдин идеологиязында, политиказында да буурап дүшкенин төөгүнү дуржулгазы көргүскөн. Кажан реформистиг партиялар эрге-чагырганы алган таварылгаларда безин олар монополистик буржуазиянын тергидээшкенин хора чедирбес эвээш биче реформалар-биле кызыгарлаттынып турарлар. Антикommунизм социал-реформизмни идея-политиктиг мугаш чорукче кириген. Ол болза социал-демократизмдин кризисинин кол чылдагаанарынын бирээзи-дир.

Марксизм-ленинизм улам чаа-чаа тиелелгелерни чедип ап турар. Ажылчын ангынын, кижжи төрөлгетенин тайбынче, хосталгаже, депшилгеже чүткүп турар аажок хөй нуруузуңу амыдыралчы эрге-ажыктарын ол илередип турар, капитализмни солдурунче кел чоруур чаа нийтиледди идеологиязын илередип турар болганда, ол тиелел турар.

VIII. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын болгаш бугу-ниити тайбың дээш демисел

ССРЭ-ге коммунистг нийтиледди тургузарынга болгаш социализмде делегей системезин хөгжүдеринге тайбың байдалдарны тургузарын хандырап, база тайбың ынакшылдыг бугу улустар-биле кады делегейин кыдыкчы дайынны кижжи төрөлгетенден чайладыр чорукту СЭКП бодунуң даштыкы политика талазы-биле ажил-норудулазынын кол сорулгазы кылдыр санап турар.

Бугу-ниити тайбынны камгалап болгаш быжыглап шыдаар күштер делегей кырында тургустунуп келген болгаш өзүп турарын СЭКП барымдаалап турар. Күрүнелер аразынга принципалдыг чаа харылзааларны быжыктырып болурунун аргалары тургустунуп турар.

Имперализм күрүнелер аразынга тергидээшкын болгаш чагыгышыкындан, кошактарын күштүглерин дарлаарындан өске кандыг-даа харылзааны билбес. Улустар аразынын харылзааларын ол дужаарынга болгаш кыжынарынга, күчүлээринге болгаш дерзидээшкынге үндөзүлөп тургузуп турар. Агрессия дайыннарын имперализм улустар аразынын айтырыгларын шийтирлээринин өзүлүг шын аргазы кылдыр көрүп турар. Имперализмдин күрүнелерге дипломатия болза бодунуң күзөөлөрүн өске улустарга дөгээрини, дайыннарын белектээринин чепсээ болуп турган болгаш ынчаар артылдап турар. Имперализмдин күрүнелердин тергидээшкынине дайын болгаш тайбың дугайында айтырыгны сактөө-үлөтүрүп олигархиязы улустардан дуокукка, чажыт шийтирлеп турган.

Социализм улустар аразынын харылзааларынын чаа хевирин имперализмге удуруланыштыр тургузуп турар. Социалистг күрүнелернин тайбыннын, дең-эргенин, улустарын бот шийтирлелттерин эргезини, бугу чурттарынын хамаарышпас чоруун болгаш бот-эргезин хүндүлээринин принциптеринге үндөзүлөтүнгөн даштыкы политиказы, а ол ышкаш социалистик дипломатиянын шынчы, бунингы методтары делегей байдалыга улам өзүп орап салдарны чедирип турар. Улустар аразынын харылзааларынын имперализм кол рольду ойнавас апарганда болгаш социалистик система улам-на улуг рольду ойнап турар болу бергенде, кажан национал хамаарышпас чоруун чаалап алган күрүнелерин болгаш капиталистик чурттарын улус массаларынын салдары делегей политиказына улам-на өзүп турар үеде, социализмдин идиң үндүргөн чаа принциптери имперализмдин политиказын агрессия принциптерин тиелеп аптарынга боттуу аргалар тургустунуп турар.

Чүгле улуг күрүнелер эвес, харын бичин күрүнелер база, тускай хөгжүлдүнүн орунуче кирген чурттар, тайбынча чүткүлдүг бугу күрүнелер шупту, оларнын күжү-мамаан чокка, хамаарышпас даштыкы политиказын чорудуп болурунун аргазын ап турар ындыг байдал төөгү бич-ле дугаар тургустунуп келген.

Ангы үениң кол айтырыгы — дайын болгаш тайбың дугайында айтырыгы. Дайын айылынын кара чаңгыс

дөзү — имперализм. Импералистик лагер кижжи төрөлгетенге удуур эң коргунуч кем-буруулуг үүлгедини — көстүп көрбөзүн үргөдээшкенин хөй чурттарга чедирип база хөй улустарын хыдып кааптып болур делегейин термомоярлук дайынны белектеп турарлар. Тайбыннын болгаш дайыннын айтырыгы чүс-чүс миллион кижилеринин чурттаарынын болгаш өлүмүнүн айтырыгы апарган.

Улустарнын күженишкенин импералистиктерни өйшаанда кычкык чокка тударыны, оларнын өлүмүн чепсекти ажыглаар аргазын чок болдуруурачкы мөөнөттинген турар ужурул. Кол чүгө — термомоярлук дайынны чайладыр, ооң кытыга бээрин болдурубасы. Улустарнын бо үдегей салгакчылары ону кылып шыдаар.

Совет күрүненин быжыкканы, делегейин социалистик системезинин тургустунганы — дайыннарын нийтиледди амыдыралындан чайладыр дугайында кижжи төрөлгетенин чүс-чүс чылдардагы күзелин боттандаларынын төөгүлүг байынар ол-дур. Делегейин социалистик кезинде дайыннар өскүдеринге сонуургалдык аңгылар болгаш социал бөлүктөр чок. Эртемдин болгаш техниканын элээн каш чугула адыралында капитализмнин мурнааш, социализмдин тайбынча ынакшылдыг улустарнын холдарында импералистик агрессияны кычкычтыр-базыга хереглеттер материалдыг күчүлүк чепсектерин тудускан. Бир эвес капитализм бодунуң тергидээшкенин боо-чепсек күжү-биле непередирип турган болза, социализм бодунуң идеалдарын непередириде дайынар хереглөейн турар. Ооң чепсээ — нийтиледди организастаарынга, күрүнө тургузуунга, экономикага, амыдырал деңнелин болгаш угаан-бодал культуразын бедидеринге ооң эрги тургузугдан артык күштүү ол-дур.

Социалистик система — чер кырында тайбынча ынакшылдыг бугу күштерин хандыкшылдыг чаягаар төвү. Ооң даштыкы политиказынын принциптери делегей кырынга улам өзүп турар хүлээп көрүүжүлүк болгаш деткимени чаалап ап турар. Чер бөмбүрээнин кырында тайбыннын делгем зоназы тургустунган. Социалистик чурттар-биле херелештир, дайынны өскүдеринге канды-бир чылдагааннардан сонуургал чок социалистик эвес күрүнелеринин улуг бөлүү база олче кирип турар. Делегей политиказынын ареназынче ол чурттарын үнүп келгени болза, күштерин деңзигүүрүн тайбынча ажыктык кылдыр дыка өскерткен.

Агрессия шериг блоктарынга киржилгеден бооп болур айтылдан бодун камгалаарынче чүткүп, нейтралитет политиказын барымдаалап турар чурттарын саны өзүп турар.

Улустар аразынын айтырыгларын шийтирлээринге улус массаларын иделкейлиг кирип болурунун аргалары төөгүлүг чаа үеде хемчээл чок өскөн. Улустар тайбын болгаш дайын дугайында айтырыгларын шийтирлээрин улам-на иделкейли-биле холунга ап турарлар.

Массаларын дайынга удуур янзы-бүрү хевирлерин иделкейлиг шимчээшкени — тайбың дээш демиселди эң улуг фактору болуп турар. Импералистик дайыннарга удуур эң-не эптеш чок, эң-не шудургу демиселчи — бугу делегейин ажылчын ангызы бугу улустарын ол демиселдин организацык улуг күжү болуп турар.

Күчүлүг социалистик лагеринин, тайбынча ынакшылдыг социалистик эвес күрүнелеринин, делегейин ажылчын ангызынын, тайбыннын херээ дээш туржуп турар бугу күштеринин каттышкан күженишкенин-биле делегей дайынны болдурубайн барып болур. Социализмдин күштеринин имперализмдин күштеринден, тайбыннын күштеринин дайыннын күштеринден улам-на ажып турар чоруу болза, социализм чер-делегейге үзе тиелээлекте, делегейин чамдыг кезинге капитализм хевээр артык турда безин делегей дайыннын нийтиледди амыдыралындан шуут чайладыр кааптарын боттуу амыдыралы тыттып келиринге чедирип турар. Социализмдин бугу делегейге тиелелгези кандыг-даа дайыннарын тыттып келиринин социал болгаш национал чылдагааннарын шуут чайладыр. Дайыннарын узуткаары, чер-делегейге мөңгө тайбынны доктаадыры — коммунизмдин төөгүлүг хүлээлгези болур.

Быжыг тайбынны хандыраарынын шийтирлиг оруу — улустар аразынын шынгыны контроло-биле чепсеглен-ишкенин бугу-ниити болгаш бүрүн дүжүрери болур. Имперализм чепсеглен-ишкенин дыйналы көрбөзү аар үүргези-биле улустарын базырган. Национал байлактарын шак ынчаар сарымал чок төгөчкүлүг чоруктан кижжи төрөлгетенин чайладыр ооң мурнунга бодунуң хүлээлгези кылдыр социализм көрүп турар. Ындыг сорулганы шийтирлээри кижжи төрөлгетенге төөгүлүг ужуру-дузалыг болур ийик. Улустар иделкейлиг шийтирлиг демисели-биле чепсеглен-ишкенин дүжүреринче импералистиктерни албадат шыдаар болгаш албадаар-даа ужурул.

Делегей ийи системаларга чарылган байдалдарда күрүнелер аразынын харылзааларынын кара чаңгыс боттуг чөп принцип — В. И. Ленинни идиң үндүргөн ангы-ангы социал тургузулуг күрүнелеринин тайбың кожа-хелбээ догуннаарынын принципин кижжи төрөлгетенге социализм саналаан.

Социалистик болгаш капиталистик күрүнелерин тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын — кижжи нийтиледдин хөгжүлдээринин объективтиг эргежок чугула чүгүлү болур. Дайын улустар аразынын маргылдааларын шийтирлээринин аргазы болуп шыдавас болгаш болбас-даа ужурулуг. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын бе азы халаптыг дайын бе — айтырыгын төөгү чүглө ынчаар салган. Бир эвес импералистик агрессорлар делегейин чаа дайыннын кылысрын диттигиптер чүве болза, улустарын хоозуралдыг дайынга чыгап турар тургузуу-биле улустар он ынай шыдаы албас. Олар имперализмдин ширбий шапкаш, хөөржүдүп каар.

Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээрге: дайынны күрүнелер аразында маргылдаалыг айтырыгларын шийтирлээринин чепсээ болдуруурандан ойталаар, ол айтырыгларын чугаалажышыкынарын аргазы-биле шийтирлээр; дең эрге, күрүнелер аразында бот-боттарын билчир болгаш бүзүрөжир, бот-боттарынын эрге-ажыктарын барымдаалаажыр; иштики херектерин холгаарлашпас, улус бүрүзүнүн бодунуң чуртуунуң бугу айтырыгларын боду шийтирлээр эргелин хүлээп көөр; бугу чурттарын бүрүн эргелери болгаш чурт дөвискээринин бугу турарын шынгыны хүндүлээр; бүрүн дең эрге болгаш бот-боттарынга ажыктыгына үндөзүлөш экономикалык болгаш культурулуг кады амылжалыганы калбартыр дээни ол.

Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын болза бугу делегей хемчээлинге социализм биле капитализмдин аразында тайбың чарыштын үндөзини болуп турар болгаш оларнын аразында ангы демиселинин онзагай хевир болур. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыннын шугумун хажык чокка чорутушпаан, социалистик чурттар делегейин социалистик системезинин ооң капитализм-биле чаралыгына туруштарын чайгылыш чок быжыгларын аралдажып турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыннын байдалдарында капиталистик чурттарын ажылчын ангызынын демиселин эң таарымчалыг байдалдар тургустунар болгаш колония база хамаарылгалыг чурттар-

нын улустарынын боттарынын хосталгазы дээш демисели чийгээр. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыннын принципин деткири буржуазиянын капиталистик нийтиледди тергидекин аңгыларын термомоярлук дайын база хевээр дээш билип турар ол кезээнин эрге-ажыктарынга база дүлжүп турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыннын политиказы болза, улуг монополияларнын болгаш шериг эрге-чагыргаларынын хардаачыларын санавакка, бугу кижжи төрөлгетенин эрге-ажыктарынга дүжүп турар.

Совет Эвилели ангы-ангы нийтиледди тургузуулуку күрүнелеринин тайбың кожа-хелбээ догуннаарынын политиказы дээш чайгылыш чок туржуп келген болгаш мооң гонгаар-даа туржур.

Улустар аразынын харылзааларынын талазы-биле Совет Эвилелиндин Коммунистг партиязы дараазында сорулгаларын салып турар:

— дайынны болдурубазынын болгаш нийтиледди амыдыралындан дайынны шуут бүрүн чайладыр кааптарын болдуурап аргазын бээр байдалдарын тургузарынын бугу-ле арга-хемчеглерин өске-даа социалистик чурттар-биле, тайбынча ынакшылдыг күрүнелер-биле болгаш улустар-биле кады ажыглаар;

— улустар аразынын кадык харылзааларын тургузарынын шугумун чорудар, бот-боттарынга удуруланыш-как бугу шериг блоктарын тарадырын, «соок дайынны», улустар аразынга өжөнөшкөк болгаш көрүшпес чорукту пропагандалаарын соксадырын, өске чурттарын дөвискээрлеринде агаарын, далайын, ракетанын болгаш өске-даа шериг баазаларын узуткаарын чедип алырын оралдажыр;

— чепсеглен-ишкенин бугу-ниити болгаш бүрүн дүжүрери улустар аразынын шынгыны контроло-биле чедип алырын оралдажыр;

— национал хамаарышпас чоруун чедип алыр болгаш быжыглаар дээш демисеип турар Азиянын, Африканын, Латин Американын күрүнелери-биле, тайбынча камгалаар дээш демисеип турар бугу-ле улустар болгаш күрүнелер-биле акы-думалыкка найыралдык болгаш сырый кады амылжалыганын харылзааларын быжыглаар;

— тайбынны хандыраарынын эрге-ажыктарыга бугу капиталистик чурттар-биле, ооң иштинде Американын Каттышкан Штаттары, Великобритания, Франция, Германиянын Федеративтиг Республиказы, Япония, Италия-биле харылзааларын экижилеринин болгаш хөгжүдүрүшүн иделкейлиг чайгылыш чок политиказын чорудар;

— дайыннарын импералистик политиказынга дүрү демисеип турар бугу делегейин ажылчын ангызынын бугу отрядтарынын болгаш организастааларынын дайынчы эл-сеткил каттыжылгазынын быжыгарын бугу тала-биле деткири;

— дайынга удуур демисеип турар бугу күштерин сырый каттыштыраарынын шугумун хажык чокка чорудар. Дайынны чайладырыңче чүткүлдүг бугу организастаалар болгаш партиялар, тайбың болгаш чурттар аразынын харылзааларын чогуумчулар дээш демисеип турар нейтралдык болгаш пацифистик шимчээшкенин, буржуаз бөлүктөр — Совет Эвилелиндең үндөзүшкенин болгаш деткинишин алыр;

— садыг, культурулуг харылзаалар, эртем болгаш техника талазы-биле улустар аразынын кады амылжалыганын хөгжүдүрүшүн уланган курсту чорудар;

— тайбынны үрерин оралдажып турар агрессия бөлүктөргө хамаарыштыр бедик серемчилеңди сагыр, дайын авантюраларынын эгелекчилерин чогуур өйүндө сойгалап илередири, бистиң социалистик ада-чуртувустуң болгаш бугу социалистик лагеринин айыл чок чоруун болгаш халдап болбас ыдыктынын хандыраарынга бугу-ле эргежок чугула хемчеглерин алыр.

СЭКП болгаш бугу совет улус мооң гонгаар-даа бугу-ле, кандыг-даа эжелектин дайыннарга удуур, ооң иштинде капиталистик чурттарын аразында дайыннарга удуур, улустуң хосталгалыг шимчээшкенин боой тударыны уланган дөвискээр дайыннарынга удуур демисеип болгаш дарлаткан улустарнын ыдыкты демиселин, имперализмге удуур оларнын хосталгалыг чөлүг дайыннын деткирин боттарынын хүлээлгези деп санап турар.

Совет Эвилелиндин Коммунистг партиязы тайбыннын болгаш улустарнын найыралынын тугун бедик тудар.

ИЙИГИ НЕЗЭЭ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ КОММУНИСТИГ НИИТИЛЕДИ ТУРГУЗАР ТАЛААЗЫ-БИЛЕ СОРУЛГАЛАРЫ

Коммунизм — бугу кижжи төрөлгетенин чырыткылыг келир үези

Коммунистг нийтиледди тургузары совет улустуң шуут боттуг сорулгазы апарган. Социализмдин коммунизмге чоорту шилчинин — дүрүн өзүгээр болур боттуг болушкун; совет социалистик нийтиледдин мурнундагы бугу хөгжүлдөзү-биле ол белектеттинген.

Коммунизм деп чүл? Коммунизм — бугурулгенин чепсек-херекселдеринге бугу улустуң чаңгыс аай өнчүлүг, нийтиледдиң бугу кижигүнерини социал талазы-биле бүрүн дең эргелик, бугу талады болбаазыраңгай кижилер-биле кады доктаамал хөгжүп турар эртемге болгаш техникага үндөзүлөш бугурулгуч күштери база өзүп турар, нийтиледди байлааның бугу үнер дөстери бүрүн четче сайзырал турар болгаш «кижи бурузунден — шыдаар шаа-биле, кижжи бурузунге — хереглээш шаа-биле» деп улуг принципти боттандырып турар, ангы чок нийтиледди тургузуу ол. Коммунизм дээрге хөй-ниитинин бот-эргелик доктаан, нийтиледдиң чагай чоруунга күш-ажылы бугурулгуч эргежок чугула деп хүлээлгезин бирги амыдыралчы хереглел апар, кижжи бурузунуң арга-мергежилги улуска эң-не ажыктыг кылдыр хереглелтенген турар хостуг болгаш медегердик амыл-ишчилерин бек организастыг нийтиледди болур.

Коммунизм бедик медегер, күш-ажылга ынакшыл болгаш сагылга-чурум, хөй-ниитинин эрге-ажыктарынга бердинген чорук — коммунистг нийтиледди кижизинин чарылбас шынарлары болур. Коммунизм эртем-техниктиг дүрген депшилгеге үндөзүлөш, нийтинин бугурулгезинин үзүктөл чокка хөгжүүрүн болгаш күш-ажылдык бугурулгучулунун бединин хандырап, кижини эң-не болбаазыраңгай болгаш күчүлүг техника-биле чепсеглээр, бойдука кижилерин тергиделин аажок бедик кылдыр көдүрөр, ооң чаягаар күштерин улам-на бүрүнү-биле башкарарынын аргазын

бээр. Бугу нийтиледди амыл-агынын планнын организастаарынын бедик чадазы чедип алдынар, нийтиледди кижигүнеринин өзүп турар хереглелдерин хандыраарынга материалдык байлактарын болгаш күш-ажылчы курларыларын эң-не ажыктыг кылдыр база билдиги ажыглары хандыраары.

Коммунизм үезинде аңгылар, хоорай биле көдээниң аразында социал-экономикалык болгаш культуру-амыдырал талазы-биле ылгалдар чок болур; бугурулгуч күштеринин хөгжүлдээринин деңнелин болгаш күш-ажылдын байдалынын, бугурулгуч харылзааларынын хевирлеринин, амыдыралдын байдалдарынын, чонунуң чагай чоруунуң хире чергезинин талазы-биле көдээ болза хоорайнын деңнелинге чедир көдүрүлүп үнер. Коммунизмдин тиелелгези-биле кижилеринин бугурулгучи амыл-чорудулазынга угаан болгаш күш-ажылынын амыдырал талазы-биле ылгалдары чок болур; бугурулгуч күштеринин хөгжүлдээринин деңнелин болгаш күш-ажылдын байдалынын, бугурулгуч харылзааларынын хевирлеринин, амыдыралдын байдалдарынын чонунуң чагай чоруунуң хире чергезинин талазы-биле көдээ болза хоорайнын деңнелинге көдүрүлүп үнер. Коммунизмдин тиелелгези-биле кижилеринин бугурулгучи амыл-чорудулазынга угаан болгаш күш-ажылынын алызындан каттыжыкшыкыны болу бээр. Интеллигенция тускай социал бөлүк болбас апар, күш-ажылдык амыл-ишчилер боттарынын культура-техниктиг деңнелин талазы-биле угаан ажылынын кижилеринин деңнелинге чедир көдүрүлүп.

Ынчангаш, баштайгы амыдырал үелеринден ангыда, кижжи төрөлгетенин бугу төөгүзү болза удуруланышкак аңгыларга чарлыр чорук кижини кижжи мөлчүрүңгө, аңгы демиселинге, нацияларын болгаш күрүнелерин арга-

зында удуруланышкак чорукка чедирген, аңгылыг нийтиледди төөгүзү болган турда, нийтиледдиң аңгыларга, социал бөлүктөргө чарлыр чоруун коммунизм узуткаар.

Коммунизмдин үезинде бугу-ле кижилер нийтиледди дең эргелик, бугурулгенин чепсек-херекселдерин деңге ажыглаар, күш-ажылга болгаш хуваалдаларга бир дөмөй байдалдарлыг болур болгаш хөй-ниитинин херектерин эргелеп башкарарынга иделкейлиг кирип апарарлар. Хөй-ниитинин болгаш хуунун эрге-ажыктарынын чаңгыс аай чоруунга үндөзүлөш, кижинин болгаш нийтиледди аразынга таарымчалыг харылзаалар тургустунар. Кижилеринин негелделери кайы хире-даа хөй янзы болза, ол дээрге бугу талазы-биле болбаазыраңгай кижинин кадык болгаш өзүлүг шын хереглели болуп илерээр.

Нийтиледдин үзүктөл чок депшилгезин хандыраары, нийтиледди кижигүн бүрүзүңгө ооң өзүп турар хереглелдерин, хуу негелделерин болгаш сонуургалдарын өзүгээр материалдык болгаш культурулуг чагай чүлдери тыспыс бээр — коммунистг бугурулгенин сорулгазы ындыг болур. Кижилерин хереглелдери нийтиледди фондурларын күсели-биле хандыраары. Хуунуң хереглел чүлдери нийтиледди кижигүн бүрүзүңү бүрү эдилгелери болгаш эргезинге турар.

Бедик организастыг бугурулгеге болгаш сайзыраңгай техникага үндөзүлөтүнгөн коммунистг нийтиледди күш-ажылдын байдалын өскертти, ынчалза-даа нийтиледди кижигүннерин күш-ажылдан хоставаас. Ол болза анархиянын, ажыл кылбас болгаш байырлал хөгжээр чоруктуң нийтиледди черле болбас. Күш-ажыл кылып шыдаар кижжи бурузү-ле нийтиледди күш-ажылынга кирип болгаш нийтиледди материалдык база сагыш-сеткил талазы-биле байлактарын үзүктөл чокка өстүрерин хандыраар апар. Күш-ажылдын байдалынын өскерилгенин, ооң техниктиг чепсеглен-ишкенин өскөргө ачызында, медегердик чоруктуң бедик деңнелин ачызында, нийтиледди чагай чоруунга эки-түрүг өзүгээр база бодунуң чүткүлү-биле амылдан бээр деп иштики негелделер нийтиледди бугу кижигүннеринге хаймыгып үнер.

Коммунистг бугурулгеге болза албадаарынын арга-

зы-биле эвес, а хөй-ниитинин хүлээлгезин билеринге үндөзүлөш, коммунистг нийтиледди бугу тургузуунга тодаргайлаттынар бедик организастыг, тода болгаш сагылга-чурумнуң чорукту негеп турар. Күш-ажыл болгаш сагылга-чурум кижиге аар чүктээшкын болбас; күш-ажылчы амыл-чорудула чүглө амыдыраарынын чепсээ болбас болгаш өзүлүг чогаадыкчы амыл, өөрүшкүнүң үндөзини апар.

Коммунизм болза хөй-ниити амыдыралдык организастынын дээди хевир болур. Бугу-ле бугурулгуч бөлүктери, бугу-ле бот-башкартынар ассоциациялар нийти план өзүгээр организастаан амыл-агыга, нийтиледди күш-ажылынын чаңгыс аай дең-дески чоруунга каттышкан болур.

Коммунизм үезинде экономикалык, политиктиг болгаш сагыш-сеткил талазы-биле эрге-ажыктарын бүрүн нийтининге, акы-дуңма найыралга болгаш кады амылдалыга үндөзүлөш, нацияларын бугу талады улам-на чокушалажышыкыны болур.

Коммунизм дээрге хостуг кижинин билиг-мергежилдерин болгаш талантыларын, эки чаңчыл шынарларын чекетелдериң база бүрүн ажыдып турар тургузуп болур. Өг-бүленин харылзааларын материалдык санаашкындан бүрүн арыглаттынар болгаш бүрүнү-биле кайы-кайызынын ынакшылдыг база найыралдык сеткил-күзөлдөрүн өзүгээр тургустунар.

Коммунистг нийтиледди тургузарынын кол-кол сорулгаларын тодаргайлаарда, партия болза «Коммунизм дээрге Совет эрге-кадыра-биле бугу чуртту электриктерин каттыштырганы болур» деп, В. И. Ленинни генналдыг өстөрүн удурулгала болдуруп турар.

Эртемниң коммунизмдин партиязы болур СЭКП болза, чедип алган чедишкенте доктаап, бурунгуар шимчээшкенин саздалып болбазы ышкаш, хөгжүлдүнүн чугула чадаларын эртер шурап болбас деп чүвени удурулгала болдурушпаан, материалдык болгаш сагыш-сеткил талазы-биле баштайгы негелделерин белектеттингенин болгаш өйү келген хирезинин аайы-биле коммунизм

(Уланчызы 7-ги арында).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

(Уланчызы).

Кур болгаш куруккан черлерни шигээди алганы болгаш чаа улуг совхозтарны тургусканы, МТС-терин эде организастаны болгаш бүдүрүлгенин чепсек-херекселдерин колхозтарга сатканы, планнаашкынын чаа чурумун тургусканы, көдөңнү ажил-ишчилеринин материалдык сонургалын бедиткени көдээ ажил-агыйның көжүлдөңгө чугула үе-чада болган.

Кур болгаш куруккан черлерни шигээди алган районнарда көдээ ажил-агыйның көжүлдөңгө партия моон сонгаар-даа улуг кичээнгей салыр.

Көдөңнү коммунизмге улам ыңай шимчээшкени социалисттик ажил-агыйның ийи кеверин — колхозтарны болгаш совхозтарны — көжүлдөңгө база сайзырангай-жыдарының аргазы-биле болур.

Колхозчу тургузуу — совет социалисттик нийтиледди чарылбас кезеэ. Ол дээрге В. И. Ленинни айытканы, төөгү талазы-биле хынаттырган, тараачынарның онзагай байдалдарына дүүшкен, оларның коммунизмге чоорту шилчиринин оруун-дур.

Колхозчу кевер болза көдээде амгы бүдүрүкчү күштерин көжүлдөңгө денелинге болгаш херектелдиринге бүрүн дүгжүп, чаа техниканы база эртемниң чедишкенини амыктыг хереклээр, күш-ажыл курлавырларын чөптүг ажыглаар арганы берип турар. Колхоз болза тараачынарның хузуунда эрге-ажыктары нийтиледди, бүгү улустуң эрге-ажыктары-биле, бүдүрүлгенин түндөлдөңгө хууда сонургалды коллективтин сонургалдары-биле холбаштырып, тараачынарның күш-ажылынын бүдүрүкчүлүгүн өздөлдөңгө үндөздөңгө, оларның орулгаларынын база чаагай чорууну бедиринге белдем аргалары ажыдып берип турар. Колхозчу тургузууда бар аргалары болгаш артык күштүг чүүлери бүгү хемчег-биле ажыглаары эргежок чугула. Организацыянын характерин болгаш улам көжүргүзүп апар демократтыг үндөңгөңүнүн талазы-биле нийтин ажил-агый болуп турар колхоз болза бүдүрүлгенин колхозчу массалар боттары башкарарын, оларның ногаадыкчы инцидентивизинин калбарышкынын, коммунизмниң өсүүнү колхозчуларны кижизидерин хандыр-ып турар. Колхоз дээрге тараачынарга коммунизмниң школазы-дыр.

Колхозчу тургузуунуң экономикалык чектелишкени болза колхозчу өңүчүнү бүгү улустуң өңүзү-биле чоорту чоокшулаарына, а кезинде барып чыгыс аай коммунисттик өңү кылдыр каттыжарына таарымчалык байдалдарны тургузуу турар.

Көдээде социалисттик кол бүдүрүлгелер — совхозтар көдээ ажил-агыйның көжүлдөңгө улам өздөлдөңгө ролду ойнар турар. Нийтинин бүдүрүлгезин башкарып чолуларын мурнакчы, эртем талазы-биле үндөздөңгөңү, экономика талазы-биле ажыктыг аргаларынын, күш-ажылдык бедик культуразынын болгаш бүдүрүкчүлүгүн үлөгер-чижээни колхозтарга совхозтар көргүзөр хүлээлгели.

Ажылың аңының болгаш колхозчу тараачынарның бузулбас эвилелин улам ыңай быгытлаары ССР-де коммунизмниң тургузушкунуңа политика болгаш социал-экономика талазы-биле шийтирилгил уjur-дузалык болурун СЭКП барымдаалап турар.

А) Көдээ ажил-агый продуктуларының элбекшилини тургузары

Көдээ ажил-агый продуктуларына бүгү чонун болгаш улус ажил-агыйның херектелдерин бүрүн хандыр-ып сорулга-биле көдээ ажил-агый продукциязының ийи хемчээлин 10 чыл дургузунда барык ийи чартык каттап, а 20 чыл дургузунда — үш чартык каттап көвүдөңгө сорулга салдынын турар. Көдээ ажил-агый продукциязынын өздөлдөңгө аңа өзүп турар херектелден мурнаар уjurлуг. Чонун кизи санына онааштыр көдээ ажил-агыйның кол-кол продуктуларын бүдүрү талазы-биле Совет Эвилели баштайгы он чылда-ла Американын Каттышкан Штаттарын эртер.

Бүгү көдээ ажил-агыйны улам ыңай көжүлдөңгөңү кол чүлү, мал ажылынын дүргөн өздөлдөңгө баазы болза тараа бүдүрүлгенин дүргөн көдөрүлүшкүнү болуп турар. Тараа курулгаларын нийти бүдүрер чээрби чылдың дургузунда ийден ажыг каттап көвүдээр, а оларнын дүжүтүү — ийи каттап бедир. Кызыл-тасты, кукурузаны, крупа болгаш тараа-бобы культураларын бүдүрер дыка көвүдээр.

Мал ажылы дүргөн темпирлерг көжүрү. Мал ажылының продуктуларын бүдүреринин хемчээли: этт талазы-биле баштайгы он чылда барык үш каттап, а чээрби чыл дургузунда — барык дөрт каттап; сүт талазы-биле он чылда — ийден хөй каттап, а чээрби чылда — барык үш каттап көвүдээр. Мал ажылының продуктуларын бүдүреринин көрдүңгөн өздөңгөңү малдын болгаш куштар-ның баш санын көвүдөңгөңү, оларның уксаазын экижидеринин болгаш продуктулуун бедиринин, малдын быжыг чөм-суурун тургузарынын, хамыктын мурнууда кукурузанын, чигир сөклязынын, мал чөмниге хереклээр бобы болгаш өске-даа культураларынын шөлүн калбары-рынын аргазы-биле хандыраар.

Көдээ ажил-агыйга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү он чылдың дургузунда ийи чартыктан эвээш эвес каттап, а чээрби чылда — беш-алды каттап бедир. Улетпур бүдүрүлгө күш-ажылга бодаларга бодунуң темпирлеринин талазы-биле элээн бедик болур көдээ ажил-агыйда күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн дүргөн өздөңгөңү — үлөтпүрден көдээ ажил-агыйның жолуаашкынын узуткаар арганы бээр болгаш көдээ ажил-агыйны коммунисттик нийтиледди ажил-агыйның бедик көжүлдөңгө адыр болдураар.

Көдээ ажил-агыйны улам ыңай механизастары, комплексилг механизациянын хереклээри болгаш автоматиканын херекселдерин ажыглаары, зона бүрүзүнүн байдалдарына тааржыр, техника-экономика талазы-биле бедик көргүзүлгелерг машиналарның системалары непередирин көдээ ажил-агыйда күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бедиринин үндөңгөңү болур. Көдээ ажил-агыйны дүргөн электрижидерин эң чугула сорулгаларын бирээни деп партия санап турар. Күрүениң энергетика системаларында, а ол ышкаш көдээ электростанцияларын тудуп тургаш, бүгү совхозтар болгаш колхозтар бүдүрүлгө база амыдрал херектелдеринге электро-энергия-биле хандырынган турар.

Көдээ ажил-агыйның техниктиг чарты чөпсөгленишкени күш-ажылды болгаш бүдүрүлгенин организастаны-рың улам депшилгелг хевирлери-биле болгаш аргала-рың-биле, көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин ажил-ишчи-леринин культура-техниктиг денелиниң бүгү талазы

бедириники-биле холбашкан турар уjurлуг. Чаа техниканы башкарып билер болгаш көдээ ажил-агый талазы-биле тускай белеткелдиг, бедик мергежилдиг ажилдакчылар колхозтарга болгаш совхозтарга улам хөй болур. Көдээ ажил-агый машиналарына камың болуру, оларны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаары улуг уjur-дузалык.

Быжыг, чайгылыш чок көвүдөп турар бедик дүжүт-терни хандыраарына, бойдустан чаагаар болур күш-теринин хоралыг салдарында, ылангыя кандааш-кында көдээ ажил-агыйны хостаарына болгаш хөр-зүнүнүң үнүш-дүжүтүү шийтирилгил бедидер сорулга-ларга, а ол ышкаш мал ажылы дүргөн көдүрөңгө эргежок чугула чүүлдер болза:

— бойду-экономиктиг зоналар болгаш районнар аайы-биле көдээ ажил-агыйны эртемге үндөңгөңү сай-гара тургузарын, көдээ ажил-агыйның эң дээр байдал-дарыг болгаш чарыгдалдары эң-не камналгалыг про-дукциязын бүдүрерин колдадыр өстүрүшүшкөн, көдээ ажил-агыйның ханы болгаш туруштугу специализаста-ашкынын боттандыраары;

— черни эң дээр ажыглаарын болгаш адырлары экономика талазы-биле ажыктыг кылдыр холбаштыра-рын, эвээш дүжүтүүг болгаш куду үнелиг культуралар-нын хөй дүжүтүүг болгаш бедик үнелиг культуралар-биле солаан тарылга шөлдеринин эң дээр тургузуу хандыраар чөм болгаш мал ажылының талазы-биле хем-чегелерин эртемге үндөңгөңү системаларын чер-черин байдалдарына болгаш ажил-агый бүрүзүнүн угланышкынына таарыштыр колхозтарга болгаш совхозтарга непередирин; черниң шын ээлчештирил-гелерин, бүгү культураларың чүлгө сорттуг үрөзүн-нер-биле тарынын ажыглавышканын, колхоз бол-гаш совхоз бүрүзү агротехниканын депшилгелг аргала-рын шийгээди алган турарын чедип алыр; малды бы-жыг чөм-суурун бүгү черлерге тургузары, зоотехника-ны мурнакчы чедишкенин колхозтарга болгаш совхоз-тарга непередирин;

— көдээ ажил-агыйны ажыктыг болгаш бүгү талазыг химизастарын боттандыраары — минералдык чөмиччилдигелерге, бок үнүштер-биле, үнүштерин бол-гаш малдын аарылары база хоралакчылары-биле де-миселге хереклээр химиктиг болгаш биологтуг чүүлдерге көдээ ажил-агыйның херектелдин бүрүн хандыраары; тус черниң чөмиччилдигелерин бүгү-ле колхозтарга болгаш совхозтарга эң дээр ажыглаары хандыраары;

— биология эртемнин чедишкенин, хөрүнүнүн үнүш-дүжүтүүг бедидеринге улам улуг уjur-дузалыг болуп турар ылангыя микробиологияны калбаа-биле ажыглаары;

— кандаачал районнарда хөй миллион гектар чаа черлерни суггарына болгаш суглуг болдураарына база амгы суггатыг черлерин ажылы көдүрөңгөңү ирри-гация тудуунуң калбак програмказына күссөдир; хову-шөлдер камгалаар ыш тарылгазынын, хөөлбектер ту-дуунуң, одалары суглуг болдураарынын, өл-шыгы өйүн эртер улгаткан черлерни кеверинин талазы-биле ажылынын калбары; хөрүнүнүн сугга болгаш хатка алып үрелир чоруу-биле демселди үргүлчү чорудаары. Быштын, сугнун болгаш бойдустан өске-даа байлактарын камгалаарыңче болгаш чоғумчалыг ажыглаарыңче, оларны каттап тургузарыңче болгаш өстүрүп көвүдөңгөңү улуг кичээңгө салган турар.

Партия болза көдээ ажил-агый эртемниң көжүлдөңгөңү деткини, көдээ ажил-агыйны көдүрөңгөңү үндөңгөңү айтырылганын ажылдап кылырыңче эртемденерин чо-гаадыкчы күженишкенин уландыраар, эртемниң че-дишкенин болгаш бүдүрүлгенин мурнакчы дуржул-газын чер болгаш мал ажылына практиктиг ажыглаар-ына база калбаа-биле непередирин чедип алыр. Эртем албан черлери болгаш дуржулга станциялары көдээ ажил-агыйны удуртурууга чугула звенолар, а эртемденер болгаш тускай эртемчилер — көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин шуут организацыялары болур хүлээлгели. Область бүрүзүнө азы зона аайы-биле чаг-гыс аай хевирлиг областтарнык бөлүңгө боттары улуг ажил-агыйларды, амгы үнелик материал-техниктиг баа-залыг болгаш ул районнуң онзагай байдалдарына таарыштыр совхозтарга база колхозтарга сүмелерин ажыла-дап кылып турар көдээ ажил-агыйның эртем төптөрлг болуру чугула. Көдээ ажил-агыйнын эртем база өөредилге черлери болгаш албан черлери көдээ черлер-ге колдадыр турар болгаш студенталер өөренип база ажылдап-даа, ажылдап болгаш өөренип-даа туруун дээр ол черлер көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин чорудулга-зы-биле шуут холбашкан турар уjurлуг.

Б) Колхозтар болгаш совхозтар коммунизмге орукта, көдээге нийтиледди харылааларын чаартыры

Колхозтарнык болгаш совхозтарнык көжүлдөңгөңү экономика үндөңгөңү болза оларның бүдүрүкчү күш-теринин үзүктөл чок өздөңгөңү болгаш оларны эки ажы-лаары, бүдүрүлгенин организастанырын болгаш ажил-агыйны ээлеп башкарарынын аргаларын экижидер, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн хажык чок көдүрер бол-гаш эки күш-ажыл дээр, эки түңдөлдөр дээр — элээн бедик төлөвир деп принципти шыңгыс сагыры болур. Аңа үндөңгөңү колхозтар болгаш совхозтар боттары-ның бүдүрүлгө харылааларынын талазы-биле, күш-ажылдың характеринин талазы-биле, ажылы чоннар-ның чаагай чоруунуң болгаш культуразынын денели-ниң талазы-биле улам-на коммунисттик хевирниң бүдү-рүлгелери болу бээр.

Колхозтарга хамаарыштыр партиянык политиказы болза боттарының күш-ажылынын түндөлдөңгөңү кол-хозтарнык болгаш колхозчуларнык материалдык со-нуургалын бүгү улустуң эрге-ажыктары-биле дүүш-теринге үндөңгөңү турар. Күрүне болза кол-хоз тургузуунун бүдүрүкчү күштерин өстүрөңгөңү, бүгү колхозтарны экономика талазы-биле көдүрөңгөңү дуза-лаар; оок-биле кады колхозчу тараачынарның комму-нисттик нийтиледди тургузуушкунуңа салышкыны база өзөр уjurлуг.

Күрүне амгы үнелик машина-техниказына, артык ке-зектеринге, химикаттарга болгаш бүдүрүлгениң өске-даа чөпсөк-херекселдеринге колхозтарнык херектелдерин бүрүн хандыраар, чус-чус муң чаа мергежилдиг ажил-дакчылары белеткээр, колхозтарнык боттарынын са-лышкынынын өстүрөңгөңү-биле чергелештир көдээге ка-питал салышкынынын дыка көвүдөңгөңү. Көдээге ба-рып турар улетпур барааның дыка өзөр.

Колхозтар болгаш колхозчулар күрүне мурунуга бот-тарынын керээлиг хүлээлгелерин шыңгыс сагыры — бү-

гү улус ажил-агыйны көжүлдөңгөңү оларнык киржилге-зиниң чылаш чок принцип болур.

Күрүениң садып алышкынынар системазы колхоз-чу экономиканы бүгү талазыг көдүрөңгөңү үндөңгөңү, белеткөп турар көдээ ажил-агый продуктуларынын са-нык көвүдөңгөңү болгаш шынарын экижидеринче уг-ланган турар уjurлуг. Белеткелдерин планнаарда көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин, ону шын таарыштыр тургу-зарынын болгаш специализастарынын эрге-ажыктарын шыңгыс өөренип көрүшүшкөн, колхозтарнык бүдүрүлгө ажил-агый планнары-биле дүүштүрери эргежок чугула.

Көдээ ажил-агый продукциязын садып алыр өртөк-терин болгаш көдээге ажыглаар бүдүрүлгениң чөпсөк-херекселдерин үндүр садар өртөктериник талазы-биле по-литика үлөтпүр-даа, көдээ ажил-агый-даа бүдүрүлгелерин улам калбартырынын эрге-ажыктарын болгаш кол-хозтарга эргежок чугула хөрөңгү чыылдаларын тургуза-рын барымдаалап көргөн турар уjurлуг. Садып алыр өртөктериник денели күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бедидер болгаш бүдүрүлгө чарыгдалдарын кудуладыр талазы-биле колхозтарны сонургалды болдурган турары чугула, чүге дээрге колхозтарнык орулгаларын бедидеринин үндөңгөңү көдээ ажил-агый продукциязын көвүдө-дир болгаш оок бот-үнезин чингедир болуп турар.

Колхозтарны чедишкенин көжүлдөңгөңү негелдзи болза орулгалары хуваарда хөрөңгү чыылдырарын бол-гаш херекселдерин шын дүүштүрери болур. Колхозтар боттарынын бүдүрүлгө, магадылал, культура-амыдрал талазы-биле фондуларынын үргүлчү калбарышкыны чокка көжүп шыдаас. Оок-биле чергелештир нийтин ажил-агыйдан колхозчуларын алыр орулгаларын кө-вүдөңгөңү болгаш оларнык амыдралчы денелин күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн өздөңгөңү-биле таарыштыр бедидер колхоз бүрүзүнүн ыяавыла күссөдир дүрүмү болур уjurлуг.

Колхозтарга нормалаашкынын болгаш күш-ажыл төлөвиринин арга-методтарын сайзырангайжыдары, ажил-агыйның эки түңдөлдөрү дээр күш-ажылдың не-мелде төлөвирин болгаш материалдык шаңнал-мактал-дык өске-даа хевирлерин ажыглаары улуг уjur-дуза-лыг. Бүгү колхозчу системанык масштабна бир дөмөй ажилга бир дөмөй төлөвирин принцип хажык чок боттандыраар дээр бойду-экономика талазы-биле дең эвес байдалдарыг янзы-бүрү зоналарда, а ол ышкаш зоналар иштинде туруп турар колхозтарга орулгалары бедидеринге экономика талазы-биле элээн дең негелде-лери тургузарын хандыраар чугула. Колхоз бүрүзүнүн бүдүрүлгө ажил чорудулгазын бот орулга-чарылгалыг санажылгаларга үндөңгөңү боттандыраар уjurлуг.

Партия бодунуң организацыя ажылы-биле болгаш экономикалык политиказынын хемчеглери-биле экономи-казы кошкак колхозтарнык жолуаашкынын чоок-ку чылдар дургузунда бүрүнү-биле ажып эртерин бол-гаш бүгү колхозтарны экономика талазы-биле күчүлүг, хөй орулгаларыг болдураарын чедип алган турар. Кол-хозчу кадрларны мога чок быжыглаар болгаш кизи-жидер, колхозчу демократияны улам ыңай калбартыр, колхозтарнык ажил-херектерин удуртурууну коллектив-тиг болурунун принциптин хандыраар сорулгану партия салып турар.

Колхозтарнык көжүлдөңгөңү хире-чегези-биле олар-ның кол-кол бүдүрүлгө фондулары эзер, ол фондуларга амгы үнелик техниктиг чөпсөк-херекселдери кол черни элээр.

Колхозтарны экономика талазы-биле көдүрөңгөңү колхозчу шийти харылааларын сайзырангайжыдар: бүдү-рүлгени нийтилештиреринин денелин бедидер; норма-лаашкынын, күш-ажылды организастанырын болгаш тө-лөвирин күрүне бүдүрүлгелеринде тургуштуган денели-ге болгаш хевирлерге чоокшулаар, күш-ажылдың ай санында магадылалды төлөвириниң шилчигени боттан-дыраар; нийтинин хандырылга черлерин (нийтинин че-мендир черлери, урулгар садтары болгаш яслилери, амы-драл хандырылганын албан черлери болгаш оок-лаа өске) калбаа-биле көжүдөр.

Колхозтарны нийти ажил-агый чогуур үе-чада-зында оок курлавырларын күсели-биле колхозчулар-нын херектелдин бүрүнү-биле хандырып турар апар көж-үлдөңгөңү индиг денелин чедип алыр. Аңа үндөңгөңү хуу-нуң дузалал ажил-агыйның экономика талазы-биле херээ чоорту чиде бээр. Колхозтарны нийти ажил-агый колхозчуларын хузуунда дузалал ажил-агыйнын бүрүнү-биле солуп шыдаптар апарганда, кодан чанының ажил-агыйды болуру оларга ажык чок дээринге кол-хозчулар боттары бүзүрөй бергеш, олар оон эки-туразы-биле ойталап кааптарлар.

Бүдүрүкчү күштеринин өздөңгөңү уламында кожа колхозтар аразынын бүдүрүлгө харылаалары калбарар, ажил-агыйны нийтилештиреринин чорудулгазы тус-тус колхозтарнык хемчээлинден үнөш, бүдүрүлгө хары-лаалары колхозтар аразынын апар. Колхозтар аразынын бүдүрүлгелерин болгаш культура-амыдрал

3. Улус ажил-агыйын удуртуру болгаш планнаашкын

Коммунизмник материал-техниктиг баазанын тургуза-ры ажил-агыйны удуртурун болгаш планнаашкын үргү-лчү сайзырангайжыдары негеп турар. Планнаашкынын болгаш ажил-агыйны удуртурун бүгү звеноларга кол кичээңгөй материалдык, күш-ажылы болгаш сан-хөө курлавырларын, бойду-байлактарын эң таарымча-лык база ажыктыг ажыглаарыңче болгаш артык чары-гдалдарын болгаш чидиргелерин узуткаарыңче мөөңдө-тинген турар уjurлуг. Нийтиледди эрге-ажыктарына таарыштыр эң эвээш чарыгдалдарын үндүрүп тургаш, эң улуг түңдөлдөрүн чедип алыр деп ажил-агый тургу-зуушкунуң чылаш чок хойлузуг ылыг. Улус ажил-агыйын удуртурун сайзырангайжыдары эргелел апар-дын бүгү хемчег-биле бөдүүнчүдүп, чингедирин-биле ка-ды чорутунар уjurлуг.

Устүндө адаанг чедир планын удуртулга чаа тех-никаны дүргөн көжүлдөңгөңү болгаш непередиринче угланган турар уjurлуг. Улус ажил-агыйнын бүгү узуткаарына бүдүрүлгениң чөпсөк-херекселдерин ажылаарынын эртемге үндөңгөңү депшилгелг нормативтерин сайзырангайжыдарын шыңгыс сагыры эргежок чугула.

Капитал салышкынынын ажыктын бедидер чо-рукту, капитал ажылдарынын эң ажыктыг болгаш кам-налгалыг угланышкынынын шилпн алырын, капитал салышкынынын чарыгдалтынын рубль бүрүзүнге продукциянын эң улуг немей үндөңгөңү хандыраары, ол салышкынынын дуглаарынын хуусааларын кызырап чорукту партия бирги черинин уjur-дузалыг кылдыр көрүп турар. Капитал чарыгдалдарынын тургузуг байда-лы үргүлчү экижидери болгаш оларнык составына де-

албан черлерин, күрүне-колхоз электростанцияларын, көдээ ажил-агый продуктуларын эң бөдүүнү-биле ажыл-дап кылар, кадагалаар болгаш өөртүр талазы-биле бү-дүрүлгелерин, тудугнуң янзы-бүрү хевирлеринин, тудуг материалдарын, конструкцияларын болгаш өске-даа чүүлдерин бүдүреринин талазы-биле бүдүрүлгелерин ка-ды тударыңгы практиказын деткири чугула. Нийти-нин байлаа өскөңүн хире-чегези-биле колхозтар бүгү улустуң ажыгалы бүдүрүлгелерин болгаш культура-амыдрал албан черлерин, школа-интернаттарын, клуб-тарны, эмнелгелерин, дыштанылга бажыңарын тудуп тургузарына улам улуг киржилгелг болур. Эки-турага үндөңгөңү болгаш эргежок чугула экономикалык бай-далдар барда болдунар уjurлуг бо бүгү чорудулгалар колхоз-кооператив өңүчүн чоорту бүгү улустуң өңү-шүнчиги болдураар.

Совхозтар моон ыңай-даа көжүлдөңгөңү улуг оруун эртер: продукцияны бүдүрерин үзүктөл чокка көвүдөңгөңү болгаш шынарын экижидер, күш-ажылдың бүдүрүкчү-лүгүн өздөңгөңү бедик темпирин чедип алыр, про-дукциянын бот-үнезин хажык чок чингедир болгаш бү-дүрүлгениң орулгалыг болурун бедидер. Ол чорук со-вхозтарны экономика талазы-биле ажыктыг кылдыр спе-циализастарын негеп турар. Хоорай чонун аш-чөм-биле хандыраарына оларнык ролу көдүрүр. Олар та-раанын, хөвөңин, эттин, сүттүн, дүктүн, ногааларын, чимистерин болгаш өске-даа продуктуларынын меха-низастаттынган болгаш эки организастантынган бирги чер-гениң фабрикалары болур, үрөзүн ажылы болгаш ук-саалыг мал ажылы бүгү хемчег-биле көжүдөр уjur-луг.

Совхозтарнык материал-техниктиг баазаны калбарар болгаш сайзырангайжыдар, оларда амыдралдык мате-риалдык болгаш культурулук байдалдары хоорайны чоокшулаан турар. Ажил-агый болгаш культура-амы-драл айтырылганын шийтирлээңгөңү ажилчыннарнын болгаш албан-хаакчыларнык коллективтеринин, нийти хуралдарынын болгаш бүдүрүлгө чөвүлө хуралдарынын ролун бедитишкөн, совхозтарны удуртурун улам-на демократтыг эгелерге таарыштыр тургузары чугула.

Колхозтарнык болгаш совхозтарнык улам ыңай көж-үлдөңгөңү чорудулгазына оларнык боттарынын ара-зында база чер-черин үлөтпүр бүдүрүлгелери-биле бү-дүрүлгө харылаалары күштелер, янзы-бүрү бүдүрүлгелери кады организастанынын практиказын калбарар. Ол чорук чылдын дургузунда ажыктын күжүн болгаш бүдү-рүлгө курлавырларын элээн дең хемчээлди болгаш бүр-үн ажыглаарын хандыраар, нийтинин күш-ажылынын бүдүрүкчүлүгүн бедидер болгаш чонун амыдралынын материалдык болгаш культурулук денелин көдүрөңгөңү дузаалар. Экономика талазы-биле ажыктыг болурунда хамаарыштыр аграр-үлөтпүр каттыжышкынына чоор-ту тургузтунар, көдээ ажил-агый болгаш үлөтпүр бү-дүрүлгелерин чоғумчалыг специализастап база кооп-растан тургаш, ол каттыжышкынына көдээ ажил-агыйны оок продукциязын үлөтпүргө ажылдап кылары-биле шуут каттай-хаара чорудаар.

Колхозтарга болгаш совхозтарга бүдүрүлгө көжүп бээ оларга нийтиледди харылаалары сайзырангайжып турар үеде көдээ ажил-агый болза бүдүрерин болгаш хуваарынын коммунисттик хевирлеринче шилчигенин аргазын ажыдып турар элээн бедик денелче көдүрүр. Экономикалык байдалдарынын талазы-биле колхозтар кө-дээ ажил-агыйда бүгү улустуң бүдүрүлгелери-биле дең-нежир. Олар бедик көжүлдөңгөңү механизастаттынган ажил-агыйлар болу бээр. Күш-ажылдың бедик бүдүрү-кчүлүгүн ачызында бүгү колхозтар экономика талазы-биле күчүлүг апар болгаш колхозчулар бүрүн хандыр-тынган чурттаар, оларнык херектели колхозтарнык ний-ти ажил-агыйның күсели-биле бүрүн хандырынган турар. Олар столоваяларын, хлеб быжыраар, хеп чуур черлерин, урулгар яслилеринин болгаш садтарынын, клубтарын, библиотекаларын, стадиондарың ажык-дузазын ажыглап турар апар. Колхозчуларын күш-ажыл төлөвир бүгү улустуң бүдүрүлгелерине ышкаш апар, олар колхозтуң болгаш күрүениң хөрөңгөңү-нин күсели-биле социал-хандырылганын бүгү хевирлерин (пенсияларын, шөлөлөрүн болгаш өске-даа чүүлдерин) ажыглаар апар.

Колхозчу болгаш көдээ суурлар чаагайжыттынган чуртталга бажыңарлыг, коммунал хандырылгалыг, амыдралдык хандырылга бүдүрүлгелериг, культура болгаш медицина албан черлерин хоорай хевиринин улгаттыр каттышкан чуртталга черлери кылдыр чоорту чарыгынар. Чурталганын культура-амыдрал байдал-дарынын талазы-биле кезинде баргаш көдээ чоңухоорай чонунга денече бээр.

Хоорай биле көдээңгөңү аразында социал